

Mer himmel på jord

Den norske kirke i Borg er **tilstede i alle**
lokalsamfunn i Borg. I **2018** var det mer enn
579.153 gudstjenestedeltagere, **74 594** deltagere
i skolegudstjenester, over **1350** konsert- og kulturarrangement med rundt
167.000 deltagere, og rundt **45.000** barn og
unge deltok på aktiviteter i regi av Den norske kirke i Borg. Hele
11.900 frivillige sørget for vellykkede arrangementer og gudstjenester

Unntatt OFFENTLIGHETEN (offl. § 5, 3 ledd)- 15.3.2019

Årsrapport 2018

DEN NORSKE KIRKE
Borg bispedømmeråd

Innhold

I. LEDERNES BERETNING	1
II. INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL.....	3
III. ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER.....	6
3.B.1 HOVEDMÅL 1 – FLERE DELTAR I, OG OPPLEVER GUDSTJENESTEN SOM ET TROS-STYRKENDE OG INKLUDERENDE FELLESKAP.....	8
3.B.2 HOVEDMÅL 2 FLERE SØKER DÅP, OG DELTAR I TROSOPPLÆRING.....	16
3.B.3 HOVEDMÅL 3. DEN NORSKE KIRKE ER SYNLIIG I SAMFUNNET, OPPLEVES RELEVANT OG ENGASJERER SEG I MENNESKERS LIV.	22
3.B.4 HOVEDMÅL 4 FLERE FÅR LYST TIL Å JOBBE I KIRKA OG BLIR VÆRENDE I ARBEID I KIRKA.....	28
PRESTETJENESTEN I BORG 2018	30
3.B.5 HOVEDMÅL 5 DEN NORSKE KIRKE ER DEMOKRATISK OG EFFEKTIVT ORGANISERT.....	34
3.C OPPDRAG I ÅRSRAPPORTBREVET DATERT 04.01.2019.....	35
3.D. BISKOPENS ÅR	36
3.E NÆRMERE OMTALE AV VIRKEMIDDELBRUKEN	40
IV. STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	43
4.A.1 HMS/ARBEIDSMILJØ.....	43
4.B. LIKESTILLING.....	45
4.C VURDERING AV MISLIGHETSRIKHO	45
V. VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER.....	46
VI. ÅRSREGNSKAP	49

Om tallene: Det er hovedsakelig fire kilder til tallene: SSBs kirkeårsstatistikk 2018, Kirkerådet 2019 og Borg bispedømmeråds tall per 31.12.2018. Analysene er gjennomført prostivis på rene tall. Tallene fra Borg bispedømmeråd 2016 kommer fra en undersøkelse gjort av menighetenes arbeid som ikke er dekket av SSB (rapporten kalt menighetsrapporteringen), samt egne brukerundersøkelser og evalueringer av kurs og samlinger.

I.Ledernes beretning

MER HIMMEL PÅ JORD

Den norske kirke er tilstede og tilgjengelig i alle lokalsamfunn i Borg bispedømme.

Kirkene er synlige identitetsmarkører i lokalsamfunnet og et hellig sted for store deler av befolkningen i glede og sorg.

2018 har vært et godt arbeidsår i Borg bispedømme. Vi har opplevd økning i oppslutning om trosopplæring, kirken som kulturarena har blitt styrket og internt opplever vi en sterkere samhandling og felles fokus i det viktige endringsarbeidet vi står i.

Den norske i Borg mobiliserte både menneskelige og økonomiske ressurser godt i 2018. Hele 11.900 frivillige er med i menighetsarbeid. Den norske kirke har flere frivillige enn idrettslagene. Det ble samlet inn 25 millioner kroner i menighetene.

Bispedømmerådet initierte ved hjelp av høyt kompetente frivillige og ansatte et prosjekt for å støtte og profesjonalisere menighetenes innsamlingsvirksomheten.

Det er en flott og gledelig utvikling på flere områder i menighetene i Borg. Samlet har vi i 2018 oppnådd 16 av de fastsatte resultatmålene, 7 er vi på vei til å nå, mens 2 ikke er oppnådd. Dette er en framgang fra 2017.

Samtidig ser vi at utfordringen med synkende **dåps-** og konfirmasjonstall fortsetter. I 2018 er situasjonen nesten stabilisert og det er ulike resultat i prostiene uten at det er mulig å knytte forskjellene til spesielle tiltak. Det er gledelig at nesten 5% av de døpte ble døpt i forbindelse med konfirmasjonen. Oppslutningen om breddetiltakene i trosopplæringen har økt i 2018, men er fortsatt av de laveste i landet og er derfor en betydelig utfordring. Samtidig er det grunn til å understreke at nesten 29.000 barn og

unge deltok i kirken i Borg i 2018. Etableringen av Samarbeidsråd for barne- og ungdomsorganisasjoner i Borg vil forhåpentligvis bidra til å styrke samhandlingen mellom trosopplæringstiltakene og det kontinuerlige arbeidet i organisasjonenes regi.

Selv om nedgangen i **gudstjenestedeltagelse** er marginal, og det meste av nedgangen kan forklares med synkende dåpstall og spesielle forhold pinsehelgen, er nedgangen bekymringsfull. Ny forordning ble ferdigstilt i 2018 med vekt på at forordningen bør jevnlig vurderes strategisk. Når hovedgudstjenestens ordning blir vedtatt i 2019, må arbeidet med gudstjenestens kvalitet og forankring i lokalsamfunnet få fornyet oppmerksomhet. Det er et godt grunnlag at medlemmene opplever gudstjenestene som inkluderende og trosstyrkende. Mye tyder også på at kommunikasjonen om gudstjenestene i det offentlige rom må styrkes betydelig.

Arbeidet som er satt i gang med gudstjeneste som kommunikasjon og utviklingsarbeidet som skjer i staver og gudstjenesteutvalg, er helt sentralt.

Borg er et folkerikt bispedømme der våre 491 000 medlemmer bor i både byer og bygder. Mange i den store andelen innflyttere er ikke medlemmer av Den norske kirke. Andelen medlemmer av befolkningen fortsetter å synke. Medlemstallet viser en fortsatt svak nedgang slik prognosene tilsier. I den sørlige delen av bispedømmet er det store utfordringer med levekår. Borg bispedømme har de samme utfordringene som landet for øvrig når det gjelder ungdoms psykiske helse og ensomhet i befolkningen. Kirken har et tydelig diakonalt oppdrag i Borgs lokalsamfunn.

Kirkens oppdrag i lokalsamfunnene blir tydeligere gjennom de 17 bærekraftsmålene FN har definert for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Flere og flere kommuner legger

bærekraftmålene til grunn for sine planer. En prosess er startet for å koble kirkens diakoni og trosopplæringen opp mot disse målene og slik konkretisere kirkens bidrag til lokalsamfunnets utvikling.

I 2018 ble den nye superregionen Viken bestemt. Den nye storregionen vil sannsynligvis føre til sterkere sub-regioner og økt behov for lokale identitetsbærere. Her ligger det muligheter for økt betydning for lokalkirken i folks hverdag og kirken som lokal kulturarena.

Den norske kirke i Borg er mer synligere i lokalaviser og særlig på nett i 2018 enn i 2017. Det er en positiv tendens til at menigheter og fellesråd i større grad enn tidligere bruker kommunikasjon som virkemiddel mer aktivt i 2018 enn i 2017, det gir grunn til optimisme.

Store deler av 2018 ble preget av effektiviseringsarbeidet for de merkantile funksjonene i Den norske kirke. Borg bispedømme er det bispedømmet med færrest ressurser til administrasjon, samtidig som vi er bispedømmet med flest medlemmer, har betydelige utfordringer med å være kirke i urbane og semi-urbane strøk med stor befolkningsvekst, og en misjonalt utfordring i møte med de omkring 20% av befolkningen som ikke er medlem i noe tros- og livssynssamfunn. Det er krevende for bispedømmet å oppfylle sitt mandat om å nære og styrke det kirkelige livet i lokalkirken med så få ressurser til å stimulere innovasjon, læring og synlighet i det offentlige rom.

De økonomiske rammebetingelsene til bispedømmet er ikke tilstrekkelig for å opprettholde bemanning i alle opprettede stillinger. Bispedømmet har videreført vakansestyling i 2018.

Gjennom meget god strategisk styring fra prostene er allikevel aktivitetsnivået opprettholdt på et høyt nivå. Men flere prostier melder at oppslutningen om gudstjenestene påvirkes av den ustabilitet vakansestylingen medfører og at det strategiske arbeidet blir mer krevende.

I 2018 har det stort sett vært god søknad til prestestillinger i Borg og arbeidet med å utvikle gode tjenesteforhold gjennom arbeidsveiledning, tilstedeværende ledelse ved prostene og systematisk arbeid med kommunikasjon og samhandling mellom de to arbeidsgiverlinjene, må fortsatt prioriteres. Det legges økt vekt på å stimulere ansatte til frimodig å utfordre mennesker til å søke utdanning for kirkelig tjeneste.

Kirke for fremtid og håp.

I 2018 startet realiseringen av Borg bispedømmets prosjekt Håpets Katedral. Katedralen er et prosjekt som vil synliggjøre og gi kraft til arbeidet med å stoppe plastforurensingen i hav og elver. I samarbeid med andre religioner og med bred støtte fra offentlige og private personer, og stiftelser blir denne katedralen et symbol for kirkens rolle i dagens samfunn: Å gi mennesker retning for livsvalgene og håp om at en annen fremtid er mulig også i denne verden som er Guds verden.

De mange menneskene som finner veien til kirkene er tegn på at håpet erfares og at møtet med Gud og den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus gir mennesker et ankerfeste i tider med store forandringer. Det gir oss grunnlag til å si med frimodighet: Den norske kirke i Borg har bidratt til mer himmel på jord i 2018.

Karin Elin Berg
leder
Borg bispedømmeråd

Atle Sommerfeldt
biskop i Borg

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

2.1 Omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget

Borg biskop og bispedømmeråd er den regionale ledelse for Den norske kirke i Borg bispedømme. Borg bispedømmeråd er det demokratiske organ som leder arbeidet i Borg bispedømme. Bispedømmerådets hovedoppgave er å ha sin oppmerksomhet henvendt mot alt som kan vekke og nære det kristelige liv i menighetene. Bispedømmerådet skal fremme samarbeidet mellom det enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet. Bispedømmerådet ansetter prestene, ref. kirkeloven § 23.

Hovedmålet er å støtte opp under Den norske kirke i samsvar med Grunnloven § 16.

« Alle Indvaanere av Riget have fri Religionsøvelse. Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som sådan af Staten.....»

Fra dette hovedmålet er det utledet følgende mål:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Borg bispedømmeråd har ut fra de fire hovedmålene, resultatmål for Den norske kirke og strategiplan for Den norske kirke i Borg utviklet fem strategiske mål og 23 resultatmål for sin virksomhet i 2017.

Borg bispedømmeråd 2016-2019

Fra venstre: Runar Godø, Maja Andresen Oseberg, biskop Atle Sommerfeldt, Solveig Mysen, Anne-Kari Skardhammar (vara), Anne Brun Andersen, stiftsdirektør Per Johan Bjerkeli (ikke medlem av BDR), Karin-Elin Berg (leder), sokneprest Svein Skarsholm er etterfulgt av sokneprest Helene Selvik, Anne Enger (nestleder). Erling Birkedal var ikke til stede da bildet ble tatt.

Bispedømmerådet består av ni valgte medlemmer pluss biskop og har stiftsdirektør som daglig leder. Ungdomsrådet i Borg har seks valgte medlemmer og to vara. Borg bispedømmeråd samarbeider med Borg kirkevergelag, Dialogforum Østfold, Kirkens Bymisjon, Kirkens Nødhjelp, Kirkens SOS, Kirkens Familievern, IKO – Kirkelig Pedagogisk Senter og Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon (Areopagos, Den Norske Israelmisjon, Det Norske Misjonsselskap, HimalPartner, Misjonsalliansen,

Normisjon og Stefanusalliansen). I 2018 er også samarbeidet med Gøteborg stift og The Evangelical Lutheran Church in Jordan and The Holy Land (ELCJHL) videreutviklet.

2.2 Omtale av organisasjonen

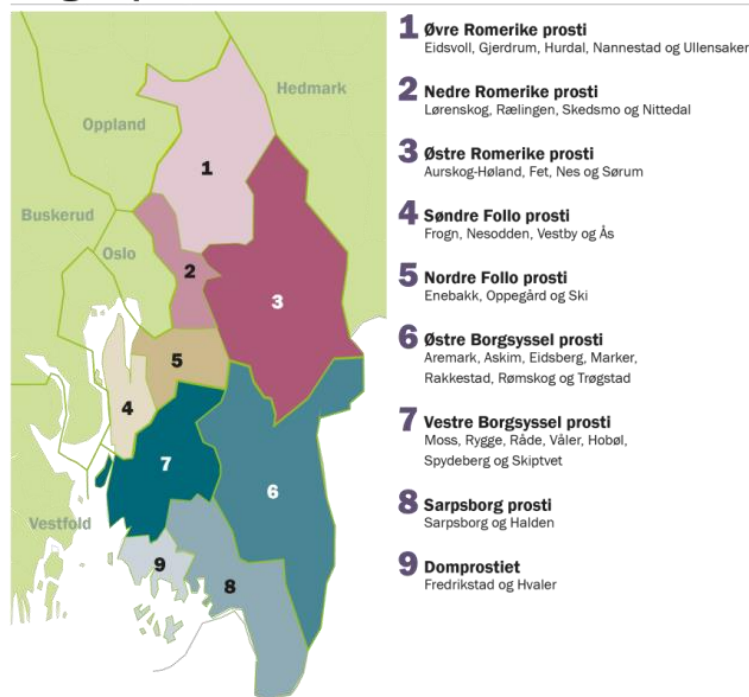
Borg bispedømmeråd hadde i 2018 om lag 154,2 årsverk fordelt på 143,9 opprettede presteårsverk og 10,3 årsverk i administrasjonen. Prostene og administrasjonens ledergruppe utgjør bispedømmets daglige ledelse. Biskopen leder prostene og prestetjenesten. Prostene er som hovedregel medlem i kirkelige fellesråd og styrer prestetjenesten i prostiet. Stiftsdirektøren leder virksomheten ved kontoret. De to seksjonene personal og service, og kirke og samfunn, styres av hver sin seksjonsleder. Administrasjonen holder til i Fredrikstad.

Første rekke, fra venstre: Domprost Knut Erling Johansen, biskop Atle Sommerfeldt, stiftsdirektør Per Johan Bjerkeli.

Andre rekke: Prost Hege Fagermoen (Søndre Follo), prost Kari Mangrud Alvsvåg (Sarpsborg), konst.prost Per-Kristian Bandlien (Øvre Romerike). **Tredje rekke:** Prost Tor Bjørn Andresen Osberg (Vestre Borgeysssel), Liv Berg Krohn-Hansen (Østre Romerike), konst.prost Runo Lilleaasen (Østre Borgeysssel). **Fjerde rekke:** Anne Sofie Rosenvinge (økonomisjef), Sven Holmsen (Nordre Follo), Tormod van der Hagen (seksjonssjef personal og service), Torstein Lalim (Nordre Follo).

Borg bispedømme

Illustrasjonen viser Borg bispedømme, med oversikt over prostiene og fellesrådene.

Grafikk: Tor Ljønes

2.3.A Organisasjonsstruktur

Prosti	Antall sokn	Medl. Dnk 2016	Medl. Dnk 2017	Medl. Dnk 2018	% endring siste år	Befolkn. 2017	Befolkn. 2018	% endr. siste år	Andel medl. av befolkn. 31.12.18
Domprostiet	11	59 205	59 043	58 840	-0,3	85 517	86 371	1,5	68,1
Sarpsborg	16	60 340	60 090	59 714	-0,6	86 580	87 174	1,0	68,5
Vestre Borgesyssel	11	53 228	53 103	52 866	-0,4	76 912	77 487	1,1	68,2
Østre Borgesyssel	13	34 213	34 035	33 806	-0,7	46 411	46 488	0,2	72,7
Søndre Follo	11	46 933	47 300	47 132	-0,4	72 592	73 408	1,7	64,2
Nordre Follo	9	47 219	46 739	46 289	-1,0	69 003	69 263	0,6	66,8
Nedre Romerike	9	83 987	83 825	84 058	0,3	134 267	138 008	4,5	60,9
Øvre Romerike	14	58 399	58 759	59 018	0,4	84 070	86 522	4,2	68,2
Østre Romerike	16	50 484	50 461	50 140	-0,6	67 714	68 490	1,5	73,2
Borg	110	494 008	493 355	491 863	-0,3	723 066	733 211	2,1	67,1

Kilde: Medlemsregisteret og SSB - tall pr. 31.12.2018

2.3.B Volumtall

Volumtall sum	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	%-endring 2017-2018
Antall dåpshandlinger	4 408	4 190	4 176	3 901	3832	3527	3264	-7,5
Antall konfirmerte	5 190	5 091	5 034	5 027	4671	4719	4575	-3 %
Antall kirkelige vigslar	990	978	940	887	937	984	903	-8 %
Antall kirkelige gravferder	4 647	4 688	4 732	4 732	4587	4486	4575	2 %
Antall gudstj. søn- og helligdag	4 884	4 982	4 893	4 810	4769	4716	4750	1 %
Delt. gudstj. søn. & helligdag	486 268	484 523	483 184	470 909	455298	441298	424303	-4 %
Antall gudstjenester totalt	6 378	6 494	6 458	6 359	6367	6430	6539	2 %
Delt. gudstjenester totalt	618 049	621 218	625 966	612 514	595 192	592 878	579 153	-2 %

SSB og Kirkerådet 2018

2.3.C Tabell for nøkkeltall

Nøkkeltall for årsregnskapet	2015	2016	2017*	2018
Antall årsverk				154,2
Herav prestatjeneste				143,9
Samlet tildeling budsjettgruppe 1A	111 914 000	120 934 000	135 715 000	128 273 000
Driftsutgifter	11 543 332	12 021 272	10 099 100	11 887 500
Andel lønn prestatj vs lønn adm	89,7 %	90,0%	92,0%	92,7%

Tall for 2015 og 2016 fra KUD. Tall for 2017 og 2018 fra Kirkerådet.

*Tallene for 2017 er inkl. pensjon.

1 årsverkstallet er inkludert 1,5 årsverk frikjøp PF nasjonalt og 5,5 årsverk vikarprestjeneste.

III. Årets aktiviteter og resultater

3.A. Status resultater og måloppnåelse

Beskrivelse av fargekoder: grønn: Mål oppnådd, gul: På god vei, mål ikke oppnådd men en helhetsvurdering basert på prostivise vurderinger og historiske trender tilsier at status er stabil eller i positiv utvikling. Rødt: Mål ikke oppnådd, negativ utvikling. I tillegg til kirkemøtets resultatmål har Borg definert en del egne resultatmål og indikatorer.

Strategimål	Resultatmål menighet fra årsplan 2018	Resultat
1. Flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende felleskap	1. a. Øke gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager til 100	89,3 deltakere i gjennomsnitt, det er en nedgang på 4,7 %. Reduksjon i 7 av 9 prostier.
	1.b. Gudstjenestetilbudet holdes stabilt (6367 i 2016)	109 flere gudstjenester, resultatmål for borg bdr er å sørge for tilstrekkelig prestekapasitet til å avholde forordnede gudstjenester, det er målet er oppnådd.
	1.c Oppslutningen om kirkelig vigsel holdes oppe på 2014 nivå (940)	Reduksjon på 8,2 % - 903 vigsler totalt
	1.d. Oppslutningen om kirkelig gravferd holdes stabilt. (4587 i 2016))	Økning på 2 %, 4575 gravferder totalt.
	1.e. Medlemmer skal oppleve kirkemusikken som berikende i gudstjenestene	59 % opplever kirkemusikken som berikende. Medlemmene oppgir musikk som viktig i gudstjenesten.
	1.f Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet (1 i 2016)	En økning fra 1 menighet til 3 menigheter som hadde samisk språk i gudstjeneste
	1.g. Alle mennesker, uavhengig av funksjonsevne og livsstil, gis mulighet til aktiv deltakelse i den lokale kirkes hovedgudstjenester.	Antall inkluderende menigheter har økt, antall sokn med tilbud er redusert med 1, ingen tilgjengelige tall på inkludering i gudstjenesten.
	1.h Flere menigheter er engasjert i ytremisjon.	Antall menigheter med misjonsavtaler har økt med to i 2018. Borg ligger høyere enn landsgjennomsnittet med 82% mot 77%.
2. Flere søker dåp og deltar i trosopplæring	2. 75% av medlemmer og tilhørige er døpt i aldersgruppen 1-5 år.	73,7 % av tilhørende aldersklasser 1-5 år, ned 0,6%. Gult og ikke rødt fordi nedgangen er stabil og flere av prostiene viser økning, samt en god økning i aldergruppen 14-15 år.
	2.b Omfanget i trosopplæringstilbudet holdes stabilt på 2013 nivå (240 timer i gj.snitt)	287 timer er gjennomført, fortsatt for høyt antall planlagte timer, men større gjennomføringsevne
	2.c Oppslutning om trosopplæringstiltakene øker opp mot landsgjennomsnittet	Økning i 6-årsbok, Tårnagent og Lys Våken, totalt 36% oppslutning på de syv største breddetiltakene, mot landet på 43%.

	2.d Opprettholde oppslutning om konfirmasjon på 2013 nivå (80%), andel av dømte 15-åringer	78%, nedgang på 1%. Gult fordi nedgangen er liten, men stabil.
3 Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv	3.a. 1.Andel av menighetene som har formelle avtaler om diakonale tiltak med kommunene øker.	Grønn, fordi vi opplever større interesse rundt FNs bærekraftsmål og kirkens diakonale bidrag til kommunene.
	3.b Kirken er mer synlig i samfunnet. Antall menigheter som tar i bruk kirkenettet, antall brukere og øker på kirken.no/borg,	Økning i antall brukere på nett, følgere og rekkevidde på sosiale medier
	3.c Flere menigheter blir med i en bærekraftig forvaltning av skaperverket.	8 flere menigheter i 2018, Håpets katedral ble vedtatt og prosjektet startet opp.
	3d. Kirken gir rom for ulike kunst og kulturuttrykk	Solid økning både i antall arrangementer, 8% og økning på 11,9% flere deltakere.
	3.e Videreutvikle arenaer for religionsdialog mellom Dnk og moskeer/andre religioner	Det har pågått et viktig arbeid med å videreutvikler arenaer for dialog både i Fredrikstad, Askim, Sarpsborg og på Romerike.
	3.f Samarbeidet skole/kirke styrkes	Både deltakere på skolegudstjenester og besøk til kirken økte i 2018.
	3.g Flertall av menighetene i Borg (der det er aktuelt) har tiltak for asylsøkere eller bosatte flyktninger.	47 sokn har tiltak, det er en nedgang med 2 sokn. Bispedømmerådet har ikke bidratt som planlagt for å styrke dette arbeidet.
4 (fra kirkemøtet) Flere får lyst til å jobbe i kirka	4.a Rekrutteringen til vigslende stillinger styrkes	Rekrutteringen går noe ned: Fra 7,9 til 7,3 søkere pr. stilling. Dette er fortsatt svært høyt sammenliknet med landsgjennomsnittet på 3,2
	4.b 2 % av medlemmene engasjerer seg i frivillig tjeneste i kirka.	Over 2 % engasjerer seg frivillig i kirka, økning til 11 900 frivillige
	4.C. Ansatte scorer gjennomsnittlig 5 av 6 på trivsel på arbeidsplassen i arbeidsplassundersøkelsen.	Ansatte scoret i gjennomsnitt 4,9 på arbeidsplassundersøkelsen, opp fra 4,8.
	4.d Tilbud for unge i menigheten styrkes, øke antall deltakere i ungdomsdemokratiet	Nedgang 13-18, økning 18-30, nedgang på 10.3 % deltakere i ungdomsgudstjenester, men solid økning i antall deltakere i ungdomsdemokratiet
5. Den norske kirke er demokratisk og effektivt organisert	5a Oppslutning om kirkevalg opprettholdes	<i>Ingen resultater enda</i>
	5b Kvalitet på eget statistikkmateriell øker	Oppnådd, bedre kvalitet og etablert medlemsundersøkelse
	Effektiv styringsstruktur	Ferdigstilt MUV, årskonferanse, felles lederkurs.

Kirkerådet 2019, SSBs kirkeårsstatistikk 2018, Borg bispedømmeråd 2019

3.B.1 Hovedmål 1 – Flere deltar i, og opplever gudstjenesten som et tros-styrkende og inkluderende felleskap

Status resultatmål 1.a: Øke gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager til 100

Antall deltakere per gudstjeneste på søn- og helligdager er redusert fra 93,7 i 2017 til 89,3 i 2018. Totalt antall gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager har i 2018 gått ned med 17.600 deltakere til 424.303. Resultatmål er ikke oppnådd.

Status resultatmål 1.b Gudstjenestetilbudet holdes stabilt

Antall gudstjenester på søn- og helligdager har økt med 34, fra 4716 i 2017 til 4750 i 2018. Antall gudstjenester utenom søn- og helligdager øker med 75, fra 1714 i 2017 til 1789 i 2018. Antall gudstjenester totalt økte med 109 i 2018. Resultatmål oppnådd.

Nøkkeltall resultatmål 1. a og 1 b 2018

	2018 ant.gudstj. søn.hel	% endring 2017-2018 ant. gudstj. søn og helligdag	2018 ant.delt. søn/hel	% endring 2017-2018 ant. delt. søn/hel	2018 delt. pr.gudstj. søn/hel	% endr. 2017-2018 ant delt. pr.gudstj.
Domprostiet	592	2,2	54253	2	91,6	0,3
Sarpsborg	678	6,9	51817	0,7	76,4	-5,8
Vestre Borge	533	3,5	45595	-2,7	85,5	-6
Østre Borge	445	-6,3	40447	-8,7	90,9	-2,6
Søndre Follo	409	-1,4	35647	-8,5	87,2	-7,1
Nordre Follo	438	-0,5	43904	-3,1	100,2	-2,6
Nedre Romerike	583	-1	59201	-5,2	101,5	-4,2
Øvre Romerike	568	1,4	49078	-4,6	86,4	-6
Østre Romerike	504	-1,9	44631	-6	88	-1,8
Sum Borg	4 750	0,4	424303	-4	89,3	-4,7

Analyse

Gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager

Det har siden 2012 vært en jevn reduksjon i antall gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager i Borg bispedømme. Denne tendensen er ytterligere forsterket i 2018 med en reduksjon på -4% gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager (tilsvarende 17.600 mennesker). Til sammen var det 424.303 gudstjenestedeltakere på søn- og helligdagsgudstjenester i 2018. Det er lavere enn gjennomsnittet for de siste 5 årene som er på 455.119.

Tidligere år har vist til dels store variasjoner i gudstjenesteoppslutningen mellom prostiene fra år til år, mens i 2018 reduseres gudstjenesteoppslutningen i alle prosti, bortsett fra Domprostiet og Sarpsborg som har en liten økning i deltakelsen. For første gang er gjennomsnittlig gudstjenesteoppslutning søn- og helligdagsgudstjenester på bispedømmenivå under 90 deltakere pr gudstjeneste.

Det er flere faktorer som har bidratt til reduksjonen i oppslutningen. I rapporteringen ser vi at det er særlig pinsegudstjenestene som tapte oppslutning i 2018, med en tilbakegang på -48,3%, tilsvarende 6.183 gudstjenestedeltakere. Denne tilbakegangen er tydelig i samtlige prostier. Vi antar at en hovedforklaring på dette er at pinsedag i 2018 falt på 20.mai, på en langhelg med 17.mai på torsdag. Kombinert med det varme været i mai 2018 er det stor grunn til å tro at dette hadde avgjørende virkning på gudstjenestedeltakelsen i pinsen.

I 2018 var det også lavere oppslutning på julaftensgudstjenestene (-3,9%, en reduksjon på 2.333 deltakere).

Videre fører redusert oppslutning om dåp og konfirmasjon til lavere gudstjenestedeltakelse. Det ble gjennomført 263 færre dåpshandlinger i Borg bispedømme i 2018. Hvis vi legger til grunn at det deltar 25 gjester i hvert dåpsfølge, utgjorde dette i seg selv en reduksjon i gudstjenestedeltakelsen på 6.575. Videre var det 144 færre konfirmanter i Borg i 2018, noe som førte til en reduksjon i deltakelsen på konfirmasjonsgudstjenestene. Med et nøkternt estimat på 20 deltakere pr konfirmant vil dette utgjøre 2880 gudstjenestedeltakere. Prosten i Søndre Follo skriver at reduksjonen i antall konfirmanter også «fører til at det er færre konfirmanter som deltar i det jevnlig gudstjenestelivet, og færre gudstjenester med ministrarer som gjerne har med seg familiemedlemmer eller venner». En reduksjon i antall konfirmanter påvirker dermed gudstjenestedeltakelsen, ikke bare på konfirmasjonsgudstjenestene, men gjennom hele året.

Prosten i Østre Romerike melder at det blir stadig mer vanlig å legge flere konfirmasjonsgudstjenester til lørdag, noe som også er en del av forklaringen på reduksjonen i oppslutningen om søn- og helligdagsgudstjenester og økningen i oppslutningen om hverdagsgudstjenestene. Dette er en tendens i alle prostier.

Samlet sett årsaksforklarer dette reduksjonen i gudstjenestedeltakelsen på søn- og helligdager i 2018.

I Søndre Follo bidro en bevisst satsning på gudstjenestene knyttet til reformasjonsmarkeringen til god gudstjenesteoppslutning i 2017. Bare i Ås sokn bidro dette til en økning på om lag 1000 gudstjenestedeltakere i 2017. Det er derfor grunn til å anta at dette førte til «unaturlig» høye tall i 2017, og at 2018 i større grad gjenspeiler naturlig gudstjenestedeltakelse.

Prostene i Søndre Follo, Østre og Nedre Romerike melder også at faktorer som stor utskiftning i prestskapet, omorganisering av prestekollegiet, vakansestyling og sykemeldinger har bidratt til økt bruk av vikarer knyttet opp til enkelttjenester. Det har satt sitt preg på den langsiktige planleggingen av gudstjenestelivet. Både erfaring og

Åpen kirke på Allehelgen i Hafslund kirke

Kirkegården ved Hafslund kirke blir ofte besøkt av pårørende, som tenner lys og pynter. Den har blitt utvidet og opprustet, og er blitt et vakkert anlegg.

Menighetsrådet ønsket i 2018 å arrangere et tilbud om åpen kirke knyttet til lørdag 3. november og Allehelgen.

Menigheten forsøkte dette første gang i 2017, da var det ikke så mange som kom. Men nå ble tilbudet annonsert i avisen, menighetsbladet og på Facebook.

Kirken var åpen fra 12 – 16, hvor en kunne tenne lys og få en kopp kaffe og vaffel, men også å tilby granbar og lys til en billig penge. Dette for å kunne hjelpe de som ikke ellers kanskje kommer seg ut for å handle dette i forkant, men også for å utvide tilbudet og få folk til å titte innom.

Etter avtale med en lokal bonde ble det hentet granbar, og representanter fra menighetsrådet stilte opp sammen med diakon og prest.

Strømmen av mennesker var jevn og det ble tydelig satt pris på at kirken var åpen. Flere var langveisfra, og satte pris på å komme innom «sin kirke», hvor de ikke hadde vært på lenge.

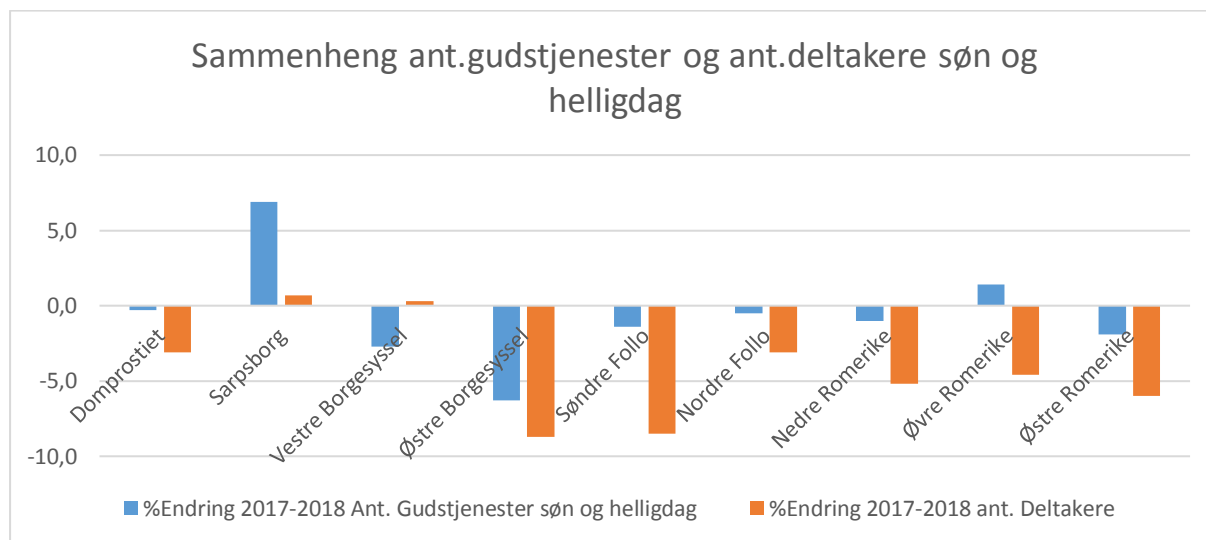
Det ble mange gode samtaler.

Flere barn var også innom sammen med foreldre og besteforeldre og lysgloben ble flittig brukt. Åpen kirke en slik dag var veldig meningsfylt, og tydelig noe som folk ble glade for og noe vi vil fortsette med.

Hele Selvik, sokneprest i

tallmateriale viser også at en fast lokal prest over lengre tid gir en høyere gudstjenestedeltakelse enn vikarløsninger.

Flere av prostene rapporterer også i år om en generell utvikling der medlemmer som går regelmessig til gudstjeneste blir både færre og eldre, uten at nye med samme gudstjenestefrekvens kommer til. Domprosten kommenterer: «Spesielle tiltak for å øke oppslutningen om enkeltgudstjenester, som til dels kan være vellykket, synes i liten grad å skape nye faste kirkegjengere. Vi høster antakelig frukter av et kulturskifte, hvor søndagen som kirkedag er under press også i kirkelig aktive familier og miljøer (..) En mer generell lang tids nedgangstendens kan derfor melde seg som et mer markert hopp i 2018».

Noe av tilbakegangen kan forklares med en reduksjon i antall gudstjenester på søn- og helligdager. Når antallet gudstjenester går ned kan vi forvente at antall deltakere reduseres. Denne sammenhengen gjelder ikke for Vestre Borgevysssel og Øvre Romerike der en økning i antall gudstjenester har ført til en reduksjon i gudstjenestedeltakelse (se figur over). Det er derfor vanskelig å si noe entydig og prinsipielt om sammenhengen mellom gudstjenestedeltakelse og antall gudstjenester.

Gudstjenesteundersøkelsen som ble gjennomført blant et utvalg av kirkens medlemmer høsten 2018 viser at det er gjennomgående gode tilbakemeldinger på gudstjenestene blant de som var vært i kirken i løpet av året: 43% opplevde gudstjeneste som inkluderende, 22% fant den trosstyrkende, og hele 59% opplevde kirkemusikken som berikende. Dette gir et godt grunnlag for videre utviklingsarbeid for å styrke medlemmenes gudstjenestevaner.

Gudstjenester utenom søn- og helligdager

I 2018 hadde deltakelsen på hverdagsgudstjenester en økning på 2,6%, (3.875), noe som er noe lavere enn økningen i 2017 (7,9%, tilsvarende 11.081).

Mesteparten av økningen i 2018 kommer fra antall deltakere på skolegudstjenester, som økte med 6,3% (4.405). Prostene kommenterer at samarbeidet mellom skole og kirke når det gjelder gudstjenester i all hovedsak fungerer godt, forutsigbart og innenfor trygge rammer.

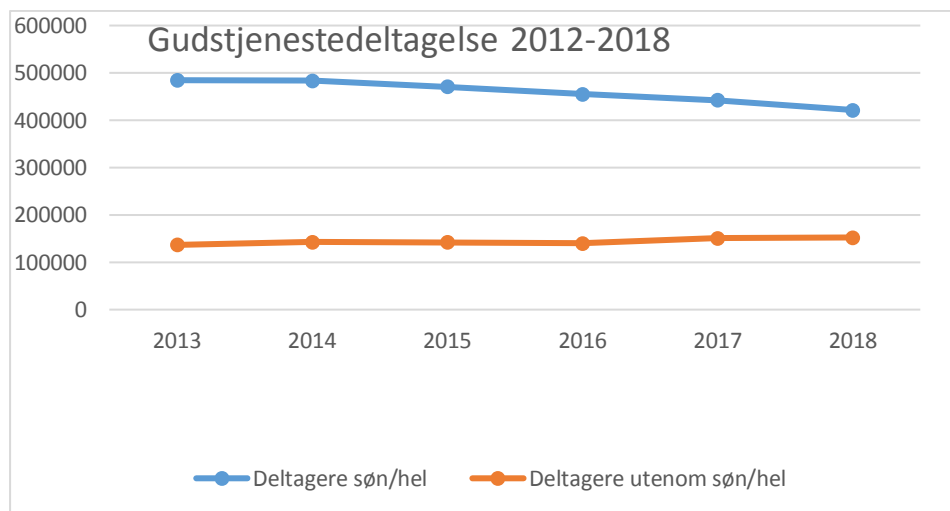
Tilbakemeldingene fra prostene tyder på at den gode oppslutningen om skolegudstjenestene i Borg bispedømme i all hovedsak er en frukt av et langsiktig utviklingsarbeid med høyt fokus på kvalitet.

Prosten i Vestre Borgevysssel bemerker at lokalkirkene jobber bevisst for å sikre god kvalitet på

skolegudstjeneste gjennom involvering og elevdeltakelse, både når det gjelder forberedelser og gjennomføring.

I løpet av 2018 har flere skoler i bispedømmet innført aktiv påmelding til skolegudstjenestene. Dette kan gi utslag begge veier når det gjelder deltakelse. Domprosten skriver at «det er grunn til å tro at krav om aktiv påmelding har virket inn på deltakertallet» (i Domprostiet reduseres deltakelsen med 10,5%, tilsvarende 733 deltakere). Fra Sarpsborg melder prosten at dette førte til økt oppslutning i blant annet Varteig, der hele 98% av elevene meldte seg på julegudstjenesten. Sarpsborg er det prostiet som har størst økning i deltakelsen på skolegudstjenester med hele 25,9% (2.542 deltakere).

Antallet gudstjenester utenom søn- og helligdager viser en økning på 75 (+4,4%) i 2018. Det ble avholdt 1.798 gudstjenester utenom søn- og helligdager, som er det høyeste antall siden 2011 (1.623). I tillegg til flere skolegudstjenester, påpeker flere proster at det er grunn til å tro at deler av økningen kommer av at det har skjedd en forskyvning fra søndags- til lørdagskonfirmasjon, der flere nå ønsker å feire konfirmasjon på lørdager. Dette påvirker også forholdet mellom gudstjenestedeltakelsen på søn- og helligdager sammenlignet med gudstjenester på andre dager.

Nattverd

I 2018 gikk 148.667 mennesker til nattverd i Borg bispedømme. Det er en nedgang på 1,3% (-2.016) fra 2017, men deltakelsen ligger likevel noe over gjennomsnittet for de siste fem år (148.258). Antall gudstjenester der det feires nattverd øker med 2,4% og det feires nå nattverd på 77,1% av alle gudstjenester på søn- og helligdager. Denne andelen har vært økende, og er i 2018 over det nivået (75%) som biskopen i forbindelse med godkjenningen av de lokale grunnordningene i 2011 og justeringen i 2015-2016 ba menighetsrådene om å oppfylle. Både omfanget av nattverddeltagelsen og antallet nattverd gudstjenester vurderes som ønskelig og vært gledelig.

Antall gudstjenester

På bispedømmenivå er det en liten økning i antall gudstjenester på søn- og helligdager på 0,7 % (+34). Det er noe variasjoner i antall gudstjenester innenfor hvert prosti fra år til år.

I løpet av 2018 har åtte av ni prostier implementert den justerte gudstjenesteforordning som er mer tilpasset den lokale virkeligheten. Det forventes derfor at antallet gudstjenester på søn- og helligdager vil stabilisere seg fra 2018 og utover.

Noen mindre variasjon må imidlertid fortsatt påregnes, siden prostene har fått fullmakt til å godkjenne midlertidige avvik fra forordningen ut fra lokale hensyn (vakanser, sykemeldinger, ferieavvikling, m.m.). Økningen på 34 søn- og helligdagsgudstjenester kan sees på som en del av disse små og tilfeldige variasjonene.

Antall gudstjenester utenom søn- og helligdager øker med 4,4% (+75), og utgjør til sammen 1798 gudstjenester i 2018. Det er det høyeste tallet hverdagsgudstjenester de siste ti år. Her er det hovedsakelig flere skolegudstjenester og konfirmasjonsgudstjenester på lørdager som kan forklare økningen. Totalt ble det gjennomført 109 flere gudstjenester i 2018.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Det er bidratt med statistikk og kunnskapsbasert strategisk tenkning for å inspirere menighetene til å videreutvikle strategier for gudstjenestelivet.
- Biskop og bispedømmeråd har i 2018 initiert prosjektet «Gudstjeneste som kommunikasjon», og biskopens fagdag for presteskapet høsten 2018 hadde dette som tema. Prosjektet fortsetter i 2019, bl.a. med mål om å forsterke en god kultur for gudstjenesteutvikling blant prestene.
- Biskop og bispedømmeråd har gjennom ledersamlinger og prostibesøk stimulert menighetsråd til å tenke strategisk om gudstjenestelivet gjennom kvalitet, kommunikasjon, samarbeid med lokale foreninger og organisasjoner, og styrket samhandling mellom ansatte.
- Samtaler om strategisk utvikling av gudstjenestelivet er et sentralt element i biskopens visitaser.

Planer 2019: Resultatmål 1.a og 1.b videreføres

- Den nye gudstjenesteforordningen har gitt menighetsrådene anledning til en strategisk gjennomtenkning og vurdering av gudstjenestelivet i soknene, med fokus på å tilpasse gudstjenestetilbudet til nye bosettingsmønstre og endrede gudstjenestevaner. Resultatet av dette vil vi se fra og med 2018 og fremover.
- Implementering og veiledning når den justerte ordningen for hovedgudstjenesten skal innføres i 2019.
- Bispedømmerådet gjennomfører i 2019 et prosjekt knyttet til gudstjenesten som kommunikasjon.

Status resultatmål 1c. Flere velger kirkelig vigselse

Antallet kirkelige vigsler reduseres med 81 (-8,2%) til 903 i 2018. Det er lavere enn gjennomsnittet de siste 5 år, som er på 930. Resultatmål ikke oppnådd.

Status resultatmål 1.d: Oppslutningen om kirkelig gravferd opprettholdes

Antall kirkelige gravferder opplever en økning i 2018 (4575, tilsvarende 2%), men ligger 1% lavere enn gjennomsnittet for de siste fem år. Resultatmål oppnådd.

Oversikt nøkkeltall resultatmål 1.c og 1.d (SSB 2018)

	Gravf. 2016	Gravf. 2017	Gravf. 2018	% endring 2016-17	% endring 2017-2018	Vigsler 2016	Vigsler 2017	Vigsler 2018	% endring 2016-17	% endring 2017-18
Domprostiet	670	592	671	-11,90	13,3	134	154	119	14,9	-22,7
Sarpsborg	626	664	608	1,07	-8,4	129	141	127	9,3	-9,9
V.Borgesyssel	572	511	538	-1,92	2,5	125	113	118	-9,6	4,4
Ø.Borgesyssel	410	360	380	-0,83	5,6	64	78	72	21,9	-7,7
Søndre Follo	380	377	360	0,53	-4,5	85	86	81	1,2	-5,8
Nordre Follo	345	375	404	13,29	7,7	76	55	80	-27,6	45,5
Nedre Romerike	706	710	680	1,72	-4,2	121	132	107	9,1	-18,9
Øvre Romerike	480	466	462	-7,72	-0,9	100	124	100	24,0	-19,4
Østre Romerike	458	431	472	-7,31	9,5	103	92	99	-10,7	7,6
Sum Borg	4647	4486	4575	-2,20	2	937	984	903	5,0	-8,2

Analyse

Vigsel

Antall vigsler ble redusert med 8,2% i 2018. Siden 2013 har biskopen åpnet for en mer liberal praksis når det gjelder godkjenning av vigselssteder utenfor kirkerommet. Biskopen har innvilget 19 enkeltsøknader om vigsel utenfor kirkerommet i 2018. Tilsvarende tall for foregående år er 25 (2017), 36 (2016), 27 (2015) 2015 og 19 (2014). Det er nå 17 steder utenfor kirkerommet som er permanent godkjent som vigselssteder. Dette er steder som er særlig populære for vigsler. Bispedømmerådet har ikke oversikt over hvor mange vigsler som har blitt foretatt på de permanent godkjente vigselsstedene i 2018. Prostene påpeker at fleksibiliteten som kirken de siste årene har vist med tanke på vigselssted, bidrar til at kirken blir mer relevant de som planlegger bryllup.

Års-seriene viser at antall vigsler varierer fra år til år, fra prosti til prosti. Det er vanskelig å gi noen entydige forklaringer på disse variasjonene. Domprosten og prosti i Søndre Follo mener det er grunn til å tro at overføring av vigselsrett til kommunene med et oppgradert tilbud kan ha bidratt til reduksjon i antall kirkelige vigsler i 2018. Prostene i Østre Romerike har ikke sett tilsvarende effekt, men en generell økning i antall vigsler, både borgerlige og kirkelige.

I Vestre Borgesyssel er det gode tradisjoner med vigselsamlinger i sokn med et større antall vigsler, som er med å skape et godt omdømme for kirken. I Østre Romerike er det et økende fokus på å tilby mange vigselsstidspunkt: «Vi ser tendenser til økning i vigsel på andre dager enn lørdag, da ofte knyttet til en dato som er spesiell for brudeparet». I Sarpsborg prøver man i 2018 ut såkalt «drop-in-vigsel», der hensikten var å kunne gi et tilbud til de som av ulike grunner ikke ønsket et stort, dyrt bryllup. Seks par ble viet samme dag.

Det er et bestemt inntrykk av at det arbeides målrettet i prostiene med vigsler, både når det gjelder kvalitet, tilgjengelighet og fleksibilitet. Dette gir i neste omgang god omdømmebygging. Reduksjonen i antall vigsler i 2018 viser at denne satsningen må videreføres og forsterkes.

Totalt ble det inngått 20.785 ekteskap i Norge i 2018. Det er en nedgang på 6% fra 2017, og ikke siden 1994 har det vært så få ekteskapsinngåelser. De nasjonale tallene viser dermed at den forventede økningen i antall ekteskap etter at kommunene overtok vigselfansvaret i 2018, ikke har slått til. Hvordan fordelingen er mellom kirkelige, borgerlige og ekteskapsinngåelser gjort i andre tros- og livssynssamfunn i 2018 er ennå ikke offentliggjort. Det er imidlertid mye som tyder på at det reduserte antall vigslere i Borg i 2018 følger en overordnet nasjonal trend med færre ekteskapsinngåelser generelt. Borg er fortsatt bispedømmet med flest vigslere.

Gravferd

Antall gravferder øker i 2017. Både Domprostiet og Østre Romerike som opplevde størst reduksjon i 2017, er de prostiene som har størst økning i 2018. Nordre Follo er det eneste prostiet som øker både i 2017 og 2018. For de andre prostiene er det mindre variasjoner fra år til år.

Biskop og proster har siden 2012 hatt oppmerksomheten rettet mot kvaliteten på den kirkelig gravferdspraksis. Et av temaene har vært i hvilken grad livssyns åpne seremoni tilbud i regi av begravelserbyråenes vil påvirke oppslutningen om kirkelig gravferd. Her er erfaringene ulike fra prosti til prosti, men det er i 2018 noen flere prostier som erfarer at flere velger såkalte «personlige» livssyns åpne seremonier i regi av begravelserbyråene. Det generelle bildet er imidlertid at dette foreløpig er av relativt lavt omfang. Også i 2018 melder flere av prostene om en økende tendens til at pårørende velger å ikke ha noen form for seremoni.

Fra alle prostier meldes det om at man har regelmessig og god kontakt med byråene.

Det er positivt at antall kirkelig gravferd øker i 2018. Hvor stor andel som velger kirkelig gravferd vil ikke være klart før de offisielle dødstallene for 2018 blir offentliggjort. Borg er også i 2018 det bispedømmet med flest kirkelige gravferds seremonier.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Etter søknad godkjenner biskopen vigselfsteder utenfor kirkerommet.
- Gjennom visitaser stimulerer biskopen lokalkirken til å inngå allianser med lokale aktører og næringsliv for å markedsføre vigselfmuligheter utenfor kirkerommet.
- Kvalitet på kirkens gravferdspraksis er jevnlig tema i prostemøtene, bl.a. avklaringer når det gjelder bruk av musikk ved gravferds seremonier.

Planer 2019: Resultatmål 1.c og 1.d videreføres

DROP-IN-VIGSEL

I Sarpsborg har prestene en økende opplevelse av at noen velger bort kirkelig vigsel fordi de tenker at det blir for dyrt.

På denne bakgrunn ønsket vi å prøve ut et tilbud om drop-in vigsel. Gjennom lokalavis, menighetsblad, Facebook og nettsider ble det invitert til en lørdag på høsten hvor man kunne komme til fullt ferdig vigsel. Menigheten ordnet program, musikk, og blomster. For brudeparene var det bare å fylle ut papirene og komme til den aktuelle dagen. Det ble naturligvis også avholdt samtaler med parene på forhånd. Seks par ble gift den lørdagen. Ingen av dem hadde nok valgt å gjøre dette om ikke tilbudet kom på denne måten. Hvert av parene hadde sin historie for å velge denne løsningen, og alle var glade for muligheten som dukket opp.

Nå kan man innvende at dette kan man gjøre når som helst uten at det arrangeres drop-in vigsel. Det går an å gifte seg enkelt og billig til enhver tid. Det er ikke kirken som krever dyr brudekjole. Men oppmerksomheten som ble rundt tiltaket bidro til at noen fikk se den muligheten på denne måten. I etterkant har menigheten fått forespørsel om flere drop-in muligheter og vi har da kommunisert at dette kan skje på hvilken som helst dag, på samme enkle måte. Samtidig er det planlagt en ny mulighet til høsten for at enda flere skal bli klar over at vigsel i kirken ikke behøver å være dyrt og kreve masse planlegging.

*Espen Feilberg Jacobsen,
sokneprest i Sarpsborg*

Resultatmål 1.e Medlemmer skal oppleve kirkemusikken som berikende i gudstjenestene

Resultat: I en gudstjenesteundersøkelse gjennomført av Borg bispedømmeråd i 2018 opplever 59% av medlemmer som har vært til gudstjeneste siste året kirkemusikken som berikende. Resultatmålet anses oppnådd.

Analyse: Kirkemusikken i Borg holder generelt høy kvalitet. Gjennom fagdager, faglige nettverk og rådgivning bidrar Borg BDR til å opprettholde kvalitet på kirkemusikken. Kantorene/organistene er dessuten flinke til å variere med å innlemme ulike sjangre i musikken, både gjennom temagudstjenester/messer og bibelspill. Resultatene tyder på at mer kan gjøres for å favne flere aldersgrupper og medlemsgrupper med kirkemusikken. Kun 27 av menighetene har en plan for kirkemusikk. Dette vurderes som lavt, selv om det er en økning fra 23 i 2017.

Resultatmål 1.f Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet

Resultat: Tre sokn inkluderte samisk språk i gudstjenestelivet i 2018. Resultatmålet er for så vidt oppnådd, men dette er ikke tilfredsstillende.

Analyse: På bakgrunn av en kartlegging av den samiske befolkningen i bispedømmet har biskopen i 2015, 2017 og 2018 sendt ut en oppfordring til presteskaper om å markere Samefolkets dag i gudstjenesten. Dette ble gjort i to sokn i 2017 og tre sokn i 2018. Selv om det er en økning vurderer vi dette som for lavt. En trolig forklaring på dette er lav bevissthet om at det bor en betydelig samisk befolkning i bispedømmet.

Resultatmål 1.g Alle menigheter har tilbud til mennesker som trenger bistand for å kunne delta i den lokale kirkes hovedgudstjenester.

Resultat: Det foreligger ikke målbare tall som viser deltakelse for 2018. I årsrapporten for 2017 oppgav 50% av menigheten at de ikke har tradisjon for at mennesker med utviklingshemming deltar i den ordinære høymessen som ordinære deltakere. Etter det vi erfarer er tallet på samme nivå som for 2018.

Analyse: Samtale med menighetene viser at det generelt er en høynet bevissthet i forhold til tema, samtidig som det er langt igjen før mennesker med nedsatt funksjonsevne og utviklingshemming, er naturlige deltakere i den ordinære høymessen. Samtidig er inntrykkene fra møter med menighetene er at det fremdeles er få mennesker med nedsatt funksjonsevne som i praksis deltar i hovedgudstjenestene. Alle kirkens dokumenter og visjoner er tydelig på at kirken er en kirke med, av og for alle; uavhengig av funksjonsevne. Så lenge dette oppleves som en av mange utfordringene menighetene skal jobbe med, har dette lett for å bli skjøvet ut i tid. Dette handler dels om holdninger, og dels om mangel på kunnskap, og dels om at menigheten ikke er kjent med det ansvaret de har for å sikre alles mulighet for deltakelse.

Det er nå 18 menigheter som har registrert seg innenfor ordningen Inkluderende menighet. Registreringen innebærer at menigheten arbeider aktivt med inkludering på fem områder; i forhold til holdninger, gudstjeneste, trosopplæring, samhandling med kommunen og universell utforming. Flere menigheter melder at de jobber fram mot å registrere seg.

Resultatmål 1.h Flere menigheter er engasjert i ytremisjon.

Resultat: 94 menigheter rapporterer om at de har i alt 129 prosjekter som går på vennskap og misjon (SSB). De har rapportert på både vennsapsrelasjoner og formelle og uformelle avtaler om misjonsprosjekter, med SMM-organisasjonene og andre misjonsorganisasjoner. Dette er redusert antall menigheter i forhold til 2017, mens prosjektantallet har gått litt opp.

Analyse: 88 av menighetene rapporterer at de har misjonsavtale (SSB), dette er en økning med 2 siden 2017. 79 av disse er avtaler gjennom SMM, dette er det samme tallet som i 2017 (statistikk fra misjonsorganisasjonene). Det holdes stabilt på grunn av et langsiktig arbeid med å etterspørre misjonsavtaler i regi av SMM bl.a. ved vitasjer, fokus på viktigheten av å ha et misjonsprosjekt i forbindelse med trosopplæringsplaner, samt økt bevissthet hos organisasjonene om oppfølging.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse:

- Borg bispedømme tilbyr kurs og veiledning i forhold til å implementere «Vår inkluderende menighet». I 2018 fikk alle prostier tilbud om kursing av trosopplæringsmedarbeiderne. Tema er også tatt opp på flere prostisamlinger for prester og menighetsråd, og samlinger for diakonene.
- At misjon har vært en av dimensjonene det har blitt satt fokus på i oppfølging av planarbeid, gir fortsatt resultater i form av flere menigheter med misjonsengasjement.
- Biskopen etterspør SMM-avtaler i forbindelse med vitasjer der dette ikke allerede foreligger.
- Biskopen har oppfordret lokalkirkene til å markere Samefolkets dag i gudstjenesten og på andre måter.

Planer 2019: Resultatmål 1.e, f, g og h videreføres.

3.B 2 Hovedmål 2 Flere søker dåp, og deltar i trosopplæring

Status resultatmål 2.a: 75 % av medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år er døpt

Borg bispedømme har definert andel dåp blant medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år som et særlig satsningsområde. I 2018 ser vi en nedgang i dåpsoppslutningen blant denne gruppen på 0,6 %. Alle prostier opplever en nedgang i 2018, bortsett fra Vestre Borgevssyl og Øvre og Østre Romerike prostier. Ut over dette er det til dels store variasjoner mellom prostiene når det gjelder andel døpte av medlemmer og tilhørige 1-5 år: Østre Borgevssyl (80,9%) og Østre Romerike (80,6%) har høyest oppslutning, mens Søndre Follo har lavest oppslutning (63,1%). Den største stabiliteten i perioden 2014-2018 finner vi i Sarpsborg, Østre og Vestre Borgevssyl, samt Øvre og Østre Romerike prostier. I tall utarbeidet av bispedømmerådet ser vi at 4,8% (158) av alle dåpshandlingene i 2018 ble gjennomført i forbindelse med konfirmasjon. Det er en økning på 0,4 prosentpoeng fra 2017.

For perioden 2014-2018 er det en samlet nedgang i andelen dåp blant medlemmer/tilhørende 1-5 år med 1,7 prosentpoeng. Nedgangen er størst i Fredrikstad domprosti med 4,7 og Nordre Follo med 4,3 prosentpoeng.

Antall dåpshandlinger i bispedømmet i 2017 reduseres med 7,5% til 3264. Det er en nedgang på 12,7% sammenlignet med gjennomsnittet for de siste 5 årene. Målet er ikke oppnådd.

Andel døpte av medlemmer/tilhørende 1-5 år

	2014	2015	2016	2017	2018	Endring 2014- 2015	Endring 2015- 2016	Endring 2016- 2017	Endring 2017- 2018
SUM DOMPROSTIET	78,2	76,4	75,7	74,1	73,5	-1,8	-0,7	-1,6	-0,6
SUM SARPSBORG PROSTI	78,1	76,0	78,0	77,4	77,1	-2,1	2,0	-0,6	-0,3
SUM VESTRE BORGESYSSEL	73,3	72,8	74,5	73,1	73,4	-0,5	1,7	-1,5	0,3
SUM ØSTRE BORGESYSSEL	79,5	80,2	81,4	81,0	80,9	0,7	1,2	-0,3	-0,1
SUM SØNDRE FOLLO	65,3	65,4	64,4	65,0	63,1	0,1	-1,0	0,6	-1,9
SUM NORDRE FOLLO	72,7	70,8	71,8	71,6	68,4	-1,9	1,1	-0,2	-3,2
SUM NEDRE ROMERIKE	73,8	72,0	71,4	71,4	70,2	-1,8	-0,6	-0,0	-1,2
SUM ØVRE ROMERIKE	78,3	77,0	77,3	77,3	78,9	-1,3	0,3	0,0	1,6
SUM ØSTRE ROMERIKE	81,1	80,2	80,7	80,0	80,6	-0,9	0,5	-0,7	0,6
SUM BORG BISPEDØMME	75,4	74,2	74,6	74,2	73,7	-1,2	0,4	-0,4	-0,6

Tabell andel døpte av medl. totalt 6-10 år og 11-17 år fra 2013-2018

	Døpte i % av medl. totalt 6-10 år						Døpte i % av medl. totalt 11-17 år					
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2018	2017	2016	2015	2014	2013
SUM DOMPROSTIET	81,6	83,0	83,8	84,7	83,2	84,2	87,2	87,6	87,8	85,3	86,5	86,3
SUM SARPSBORG PROSTI	82,2	83,3	83,7	85,7	86,3	86,6	89,5	89,9	90,2	87,3	88,0	87,5
SUM VESTRE BORGESYSSEL	77,0	77,3	78,8	79,0	79,4	81,6	86,1	87,5	87,7	82,2	87,0	86,7
SUM ØSTRE BORGESYSSEL	83,6	84,2	85,1	86,1	86,5	87,6	90,7	91,7	91,8	88,0	91,7	91,8
SUM SØNDRE FOLLO	68,9	70,5	72,7	73,2	73,7	75,7	80,7	80,4	81,6	76,7	80,7	80,8
SUM NORDRE FOLLO	76,5	77,0	78,6	78,4	78,4	80,3	85,1	85,8	86,2	81,6	86,0	85,2
SUM NEDRE ROMERIKE	76,1	77,4	79,1	80,5	81,0	82,5	85,7	86,8	86,6	83,2	86,8	86,8
SUM ØVRE ROMERIKE	80,1	81,5	82,5	83,7	83,0	84,1	88,3	88,9	89,3	85,1	89,9	89,9
SUM ØSTRE ROMERIKE	83,1	84,6	85,5	85,8	86,0	87,5	89,5	90,2	90,3	87,8	90,4	90,1
SUM BORG BISPEDØMME	78,5	79,6	80,8	81,7	81,7	83,1	86,8	87,5	87,8	83,9	87,3	87,1

Analyse

Nedgangen både i absolutte dåpstall og andelen døpte 1-5 år av medlemmer i Dnk gir nok en gang grunn til bekymring. En gjennomgående forklaring blant prostene er at man i løpet av de siste årene merker en generell endring i befolkningens forhold til dåp, der særlig tradisjonsaspektet svekkes mange steder. Blant medlemmer er det en stadig mer utbredt holdning at barna skal få velge religiøs tilhørighet selv, enten når de blir religiøst myndige, skal konfirmeres eller selv ønsker dåp. Borg ligger under landsgjennomsnittet i antall døpte i 2017 i prosent av 2016, i likhet med Tunsberg, Agder og Telemark, Stavanger og Møre.

Samtlige proster melder om høy bevissthet blant både prester, andre ansatte og menighetsråd når det gjelder å øke oppslutningen om dåp. Prostene har dåp som tema på sine regelmessige prostebesøk.

I Fredrikstad domprosti har fellesrådet og menighetsrådene, med støtte fra bispedømmerrådet og trosopplæringsmidler, siden 2016 gjennomført Aksjon dåp. Den har dels bestått av et bevisstgjøringsarbeid blant kirkens ansatte og tillitsvalgte, dels av en rekke tiltak som har fokusert på kvalitetssikring av rutiner, markedsføring, tilretteleggelse og kvalitet i arbeidet med dåp. Dåp har vært drøftet i alle staber og menighetsråd, og soknene har iverksatt tiltak. I domprostiet har den betydelige nedgangen i dåpsopplutningen blant medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år i 2017 (-1,6%), stoppet noe opp i 2018 (-0,6%). Dette kan tyde på at Aksjon dåp har hatt ønsket effekt på dåpsopplutningen. Hvorvidt aksjonen har noen langsiktig effekt, gjenstår å se.

Også i Søndre Follo er prosten og kirkevergene i ferd med å etablere «Aksjon dåp», som skal iverksettes i løpet av 2019. I tillegg videreføres allerede etablerte tiltak som drop-in-dåp og lørdagsdåp.

I de fleste sokn i bispedømmet har man nå gått bort fra tilbud om dåp på enkelte gudstjenester, og legger i stedet til rette for dåp på de aller fleste gudstjenestene.

I 2018 har drop-in-dåp vært utprøvd i de fleste prostier (Domprostiet, Sarpsborg, Vestre Borgevangel, Søndre Follo, Nedre Romerike, Øvre Romerike). Oppslutningen har vært varierende, men tiltaket er en god anledning til å markedsføre dåp gjennom medieomtale. Dette tiltaket bidrar i større grad til økt synliggjøring av dåp i det offentlige rom, mer enn til reell økning i dåpsopplutningen.

Det oppleves som utfordrende at lokalkirken ikke lenger får fødselsmeldinger, og at man dermed ikke enkelt kan etablere kontakt med familier som er i ferd med å vurdere dåp. Det setter større krav både til markedsføring og direkte kontakt med målgruppen. Det virker som om det er en relativt høy forståelse i lokalkirkene for at dette er en utfordring som må adresseres. Flere steder har man i økende grad satsset på promotering av dåp på nettsider, sosiale medier og i menighetsbladene, samtidig som støtte, inspirasjon og samhandling om felles kommunikasjon med kirken regionalt og nasjonalt blir etterlyst. Økt bevissthet om å bruke kirkens egne arenaer for å rekruttere til dåp, f.eks. babysang og trosopplæringen, nevnes av flere. Vi ser imidlertid et betydelig potensiale i å bruke disse tiltakene mer strategisk som dåpsrekrutterende arenaer.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Dåp er holdt frem som et særlig satsningsområde i bispedømmets strategiplan.
- Strategiske samtaler om dåp står høyt på agendaen i biskopens visitaser.
- Borg BDR har bidratt med statistikk og kunnskapsbasert strategisk tenkning for å sette menighetene i stand til å legge strategier for økt dåpsopplutning.
- Oppfordret til å prøve ut nye former for dåpsseremonier (lørdagsdåp, drop-in-dåp, osv.).
- Det har blitt utviklet en egen sjekklister for å bedre kommunikasjonen rundt dåp. Denne er gjort tilgjengelige for menighetene på bispedømmerrådets nettsider.

Planer 2019: Resultatmål 2.a videreføres.

Status resultatmål 2.b. Omfanget av trosopplæringstilbudet holdes stabilt på 2013-nivå (240 timer)

Resultat: Gjennomførte timer trosopplæring er 287 i 2018. Resultatmål er nådd.

Oversikt nøkkeltall resultatmål 2 b

	Planlagte timer (gjennomsnittstall)	Gjennomførte timer (gjennomsnittstall)	% gjennomført
Borg 2018	320	287	87%
Borg 2017	314	267	85%
Borg 2016	330	294	89 %
Borg 2015	282	230	82 %
Borg 2014	295	253	86 %
Borg 2013	283	240	85 %
Borg 2012	366	264	72 %
Landet totalt 2018	363	287	79%

Om tallene: Tallene fra 2015 og tidligere er ikke direkte sammenlignbare med 2016 og 2017 fordi timer tidligere ble telt på en annen måte. Andel gjennomførte timer er likevel sammenlignbare. Borg ligger i 2018 for tredje år på rad under landsgjennomsnittet på omfang av trosopplæringstiltakene, noe som har vært en ønsket utvikling ut fra analysen at høyt timetall gir lavere oppslutning (KIFO 2013:2). Det ble derfor ansett som viktig å fokusere på oppslutning om og sikring av eksisterende tiltak før videre opptrapping. Borg gjennomfører 87% av planlagte timer, noe som er godt over landsgjennomsnittet.

Status resultatmål 2.c. Oppslutningen om trosopplæringstiltakene øker opp mot landsgjennomsnittet

Resultat: Oppslutningen på tiltakene totalt sett er lavere enn landsgjennomsnittet. Borg har en økning fra i fjor på 4%. Resultatmål er nådd. Alle prostier er i driftsfase og lagt til i tallgrunnet. På to av tiltakene opplever Borg en nedgang, mens det er økning på de fire andre tiltakene.

Resultatmål 2.d Oppslutning om konfirmasjon på 2013-nivå (80%)

Resultat: Oppslutningen om konfirmasjon er på 78%. Resultatmål er ikke nådd.

Oversikt nøkkeltall resultatmål 2c og 2d – prostier som er i driftsfasen det aktuelle år

	4-årsbok Andel	6års-tiltak Andel	Tårnagent- helg Andel	LysVåken Andel	Konfirmasjon Andel	Etter konf. Andel
2018	31%	21%	21%	16%	78%	13%
2017	32 %	19 %	17 %	13 %	79 %	10 %
2016	36 %	17 %	19 %	15 %	80 %	10 %
2015	40 %	19 %	23 %	20 %	83 %	13 %
2014	37 %	19 %	19 %	18 %	84 %	9 %
2013	31 %	17 %	22 %	18 %	80 %	6 %
2012	33 %	15 %	21 %	25 %	83 %	10 %
2011	38 %	23 %	23 %	20 %	82 %	20 %
Landet totalt 2018	42%	29 %	24 %	21 %	82 %	13 %

Analyse og sammenhenger resultatmål 2 b, c og d:

Trosopplæringsreformen har i 2018 vært i sitt 15. år, og det er 10 år siden bispedømmerådet fikk ansvaret for ledelse av reformen i Borg. På grunn av en lang opptrappingsperiode er det stort spenn i hvilke muligheter menighetene i de ulike prostiene har hatt til å la arbeidet med trosopplæringen finne sin form. Gjennom flere av års-samtalene høsten 2018 kom det frem at planen var et godt arbeidsdokument.

Timetall: Forholdet mellom planlagte og gjennomførte timer i planene har fram til nå vært sett som en indikasjon på i hvor stor grad reformen er utbygd. Nå som de aller fleste menighetene har gjennomført tiltakene i flere år, er det også interessant å se hva det sier om forholdet mellom planen og det faktiske arbeidet som drives. Det at Borg har en høy andel gjennomførte timer i forhold til landet totalt, sier noe om at planene brukes aktivt som arbeidsverktøy og er i kontinuerlig utvikling. «Kart og terreng» stemmer ganske godt overens, og fra 2019 blir iverksettes prostivis planrevisjon som styrker dette ytterligere. Når det gjelder gjennomførte timer er det ikke mulig å se noen tydelig utvikling på dette i perioden 2014-2018. Men sammenliknet med landet som helhet ligger Borg godt over det totale gjennomsnittet på gjennomføring av planlagte timer.

Når det gjelder det planlagte timetallet i planverktøyet ligger Borg noe under landsgjennomsnittet, noe som er i tråd med rådgivningen som er gitt på dette feltet. Trosopplæringsplanene må sees i en sammenheng med hva som er realistisk å gjennomføre, mer enn å oppfylle opptrappingsplaner. Gjennom årssamtalene kom det frem at flere undervisningsansatte kjente på en frustrasjon over å skulle strekke seg etter timetallet i opptrappingsplanen med de ressurser som er til rådighet. Deler av Østre Borge syssel prosti har gjennom flere år hatt frivillighet som sitt fokusområde, noe som har generert flere frivillige i trosopplæringen, og på den måten styrket gjennomføringsevnen for enkelte tiltak. Like fullt kom det frem gjennom årssamtalene at kapasiteten for å gjennomføre planlagte tiltak oppleves som en utfordring for menighetene i 2018. Dette kan sees i sammenheng med at antall dømte barn og unge som er i målgruppen for de tiltak som gjennomføres, og som menighetene forholder seg til i forkant av gjennomføringen, er økende. Fra 143.712 i 2017 til 150.290 i 2018 (samtlige menigheter, tall fra Planverktøy for trosopplæring), betyr det en økning på 4,5% og dermed en svakere vekst enn fra året før som hadde en økning på 10,9%. Oppsummert kan vi si at det i 2018 er flere barn og unge som benytter seg av trosopplæringstiltak, men at denne økningen er halvert fra året før.

Oppslutning:

Tallene for 2018 viser at Borg lykkes med å øke oppslutningen med 4% fra 2017 til 2018. Dette er svært gledelige tall, like fullt er det bekymringsfullt at Borg fremdeles ligger lavt på lista over bispedømmer når det gjelder oppslutning. Total deltakerprosent på alle de syv målte, nasjonale breddetiltakene er 36% i Borg, mot 43% for landet som helhet. Antall barn og unge som deltok på trosopplæringstiltak i Borg i 2018 er 28.405.

En av årsakene til økningen kan relateres til prostivise tverrfaglige forumsamlinger under ledelse av en fagkoordinator i hvert prosti. Hver fagkoordinator har ansvar for å samle de undervisningsansatte til prostivise forumsamlinger to ganger per semester med relevante temaer og erfaringsdeling innen kirkelig undervisning. Flere av prostene understreker at ytterligere kompetanseheving bør prioriteres, både i form av kurs og fagdager, men også formell utdanning.

I 2017 var det tiltakene 4-årsbok og Lys Våken som gikk mest tilbake med hhv. 4 og 3 prosentpoeng, 6-årstiltak og Tårnagenthelg gikk tilbake 2 prosentpoeng mens konfirmasjon og tiltak etter konfirmasjon holder seg ganske stabile. Tallene for 2018 viser en tydelig oppgang fra 2017-nivå. 6-årstiltak, Tårnagenthelg, Lys Våken og tiltak etter konfirmasjonstid øker, der Tårnagenthelg er det som øker mest med 4 prosentpoeng. 4-årsboka og Konfirmasjon går begge tilbake 1 prosentpoeng.

Et av tiltakene som går frem mest i 2018, er Lys Våken med 3 prosentpoeng. Dette er særlig positivt ettersom tiltaket gikk tilbake 2 prosentpoeng fra 2016 til 2017. Det er særlig Østre Borgesyssel prosti som utmerker seg med en økning i oppslutning på 10%. En av faktorene prosten tillegger økningen, er kommunikasjonsarbeidet som er gjort i forkant og satt det i sammenheng med at tiltaket har opparbeidet seg et godt rykte gjennom flere år. Det spiller også en rolle at flere aktører er involvert i planlegging og gjennomføring. Dette styrker det tverrfaglige samarbeidet innad i staben, og samarbeidet mellom stab og menighet. Lokale forhold og kjennskap til andre arrangement i lokalsamfunnet, tillegges også vekt som suksessfaktor. En annen årsaksforklaring er at det kan være fruktene av en systematisk trosopplæring som forklarer stigende tall.

Når det gjelder 4-årsboka forklarer prostene en svakere tilbakegang enn fjoråret med at dekningen på sosiale medier er bedret og mer rutinert. Samtidig er det et problem at det også for fireåringene legges andre arrangement for nettopp denne målgruppen på søndager. Domprostiet er det prostiet som går mest tilbake med 5%, mens de andre prostiene holder seg stabile eller har en svak nedgang. Prostene forklarer dette med nye ansatte i undervisningsstillinger som trenger tid for å opparbeide seg kjennskap til lokalmiljøet. Videre er det fortsatt en utfordring å oppnå tilstrekkelig kontinuitet i arbeidet når det oppstår vakanser og fravær i de lokale stabene. Ettersom trosopplæringstiltakene representerer intensive løft med flere aktører involvert om de skal lykkes i å nå bredt ut, er de særlig utsatt dersom aktivitetsnivået av ulike årsaker må tas noe ned i en periode og fokus blir på å holde hjulene i gang.

Konfirmasjon

Oppslutningen om konfirmasjon har gått ned ett prosentpoeng fra 2017. Her måles prosent av døpte. Totalt sett finner vi en nedgang fra 2017 på 1,9% konfirmerte av 15-årige medlemmer. Sarpsborg og Østre Borgesyssel er prostiene med høyest andel konfirmerte med hhv. 75,3 og 74,0% oppslutning. Sarpsborg øker med nesten to prosentpoeng, mens Østre Borgesyssel går tilbake med drøyt seks prosentpoeng. Prosten i Østre Borgesyssel forklarer tilbakegangen med at det er de urbane strøkene som trekker ned konfirmantallet, og som er områder der tradisjoner ikke står like sterkt som i rurale strøk. Andre prostier som går tilbake er Søndre Follo, Nedre Romerike og Øvre Romerike. Flere av prostene synes det er vanskelig å se noen direkte sammenheng med det som gjøres og nedgangen i konfirmantall, men en peker på at kommunikasjon og PR i forkant er ustrukturert og ujevn. Samtidig pekes det også på at det er vanskelig å se en tendens de siste årene siden konfirmanttallene har vært vekslende. Prostiet med sterkeste vekst er Østre Romerike med hele 3,5 prosentpoeng. Prosten forklarer økningen her med en bevisst satsning på leirtilbudet og et godt samarbeid med Hekta. Videre er det også økt stabilitet blant de undervisningsansatte, som gir en god effekt på konfirmantarbeidet. Fra årssamtalene meldes det om varierte og tilrettelagte konfirmanttilbud til ungdom med ulike aktivitetsbehov og varighet på leir. Flere av prostene beskriver konfirmantarbeidet som godt og stabilt, i tillegg til at det som oftest er et tverrfaglig arbeid innad i staben.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse på resultatmål 2 b, c og d

- Revidering og videreføring av ordningen med fagkoordinator i hvert prosti. Per i dag er stillingen dekket i 7 av 9 prostier. Ett av prostiene har stillingen utlyst, mens det andre prostiet har valgt en ambulerende ordning. Fagkoordinator arrangerer forumsamlinger og er pådriver for faglig utviklingsarbeid og styrket samhandling.
- Alle undervisningsansatte var invitert til biskopens fagdag og KUFO sin fagdag med relevante temaer innen kirkelig undervisning.
- Fokus på tverrfaglige ansvarsavklaringer og realisme ved plangodkjenning styrker på sikt menighetenes gjennomføringsevne. Dette får særlig fokus i revideringsprosessen.
- Årssamtalene i 2018 bar preg av at ny rådgiver gjorde seg kjent i bispedømmet, både med ansatte og planer. Like fullt var det fokus på suksessfaktorer gjennom året, kommunikasjon og hvilke dimensjoner som hadde stått særlig sentralt. Samtalene ble gjennomført med hver enhet, fagkoordinator og flere ansatte fra staben.
- Stimulert til tverrfaglig arbeid med tema frivillighet i trosopplæringsforum i prostiene.
- Regionalt samarbeidsråd for barne- og ungdomsorganisasjoner er iverksatt og styre er valgt.
- Fra 2019 starter Østre Borgevysssel prosti revidering av trosopplæringsplan. Igangsetting og oppfølging av dette arbeidet blir ivaretatt av en mentor tilsatt i 30% stilling, i tillegg til rådgiver.

Planer for 2019:

- Revidering av lokale planer ferdigstilles i Østre Borgevysssel prosti. Plan for prostivis revidering legges frem for prostiene i forberedende fase før 2020. Mentor i 30% vil være en viktig brikke i oppfølgingsarbeidet med revidering. Det er rådgiver som har ansvaret for den innholdsmessige delen av planen.
- Samarbeidsutvalget for barn og ungdom vil fortsatt jobbe mot fellesskap mellom organisasjonene og kirken. Et stort samarbeidsprosjekt i den sammenheng er ungdomsfestival 2. november 2019.
- I løpet av høsten vil det arrangeres en fagdag for de undervisningsansatte med fokus på tilrettelagt konfirmantundervisning.

3.B.3 Hovedmål 3. Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv.

Status resultatmål 3.a.1. Antall menigheter som har formelle avtaler om diakonale tiltak med kommunene øker

Resultat: Det er ingen økning i antall prosjekter som har utløst økonomiske tilskudd fra kommunen. De prosjekter som er, er stort sett tilskudd til stillinger, diakonstillinger, ungdomsdiakonstillinger og en ungdomsprest.

Status resultatmål 3.a.2. Øke antall menigheter med godkjent diakoniplan

Det har ikke vært noen økning i antall nye diakoniplaner i 2018. For å gi menighetene bistand i arbeidet med å lage nye planer, inviterte Borg bispedømme i samarbeid stiftsstyret i diakonforbundet til to regionale kurs om utarbeidelse og revisjon av diakoniplaner. I overkant av 50 deltakere deltok på kursene. Antall frivillige innenfor diakonifeltet holder seg, med små variasjoner fra år til år, for 2018 er tallet 1782. I fjor ble det meldt om en gledelig økning fra året før. Etter

nærmere kontroll av tallene, viser det seg at det i fjor ble meldt inn et for høyt tall, 1908, mens det riktige tallet er 1808.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse 3.a:

- I 2018 hadde Borg bispedømme ansatt en spesialprest som har ivaretatt arbeidet i forhold til mennesker med utviklingshemming, oppfølgingen av helse- og omsorgstjenesten i kommune, og deler av diakonifeltet.
- Spesialpresten samarbeider med Fredrikstad kommune i arbeidet med å implementere de prosedyrer som er laget.
- Spesialpresten har også deltatt i et prosjekt i Nesodden kommune, i forhold til kartlegging av behov for tros- og livssynsutøvelse.

Planer 2019: Resultatmålene i 3.a.1 videreføres, resultatmål 3.a.2 endres fra planer til å utvikle arenaer for diakoni.

Status resultatmål 3.b Kirken er mer synlig i samfunnet

Nettsider: På nettsiden til Borg bispedømmeråd var det 18 839 brukere i 2018, en økning fra 12 646 brukere i 2017. Antall øker hver dag er fortsatt lavt, mellom 40-60. Vi ser at de fleste brukerne er ansatte og interne, det er naturlig gitt sakenes innhold. Vi opplever større samhandling mellom nivåene takket være felles publiseringsløsning. Intranettet er fortsatt uforløst som internkanal, fellesrådene som har tilgang bruker intranettet i liten grad, men stadig flere kirkeverger melder om økende bruk av nasjonalt og regionalt stoff. Internett er fortsatt den viktige internkanalen. Borg bulletin kom ut med åtte nummer i 2018, åpningsraten lå på mellom 30 og 40 % noe som angis som en god spredning fra mailchimp.

Sosiale medier: Målsettingen med Den norske kirkes side på Facebook er å spre nyheter fra bispedømmerådets arbeid og dele gode eksempler fra kirken i Borg. I 2018 har særlig kurset lær video med mobil bidratt til at vi har hatt en økning på 243 % på minutter som er sett og en økning på 280 % på rekkevidde fra 2017. Hele 77 000 unike brukere nådde vi med videoene vi publiserte i 2018. Vi kan fortsatt bli bedre på kommunisere sosialt, slik at vi øker kommentarer og delinger på siden. Menighetenes engasjement i sosiale medier har økt. Gjennomgangen av menighetens facebooksider i 2018 viste at nesten alle var etablert på facebook, men at potensialet for å nå flere og få flere følgere var stort. Den norske kirke i Borg har enda ikke tatt sosiale medier aktivt i bruk i sin kommunikasjon. Skårer menighet fikk prisen for årets menighet i sosiale medier.

Oppslag i media: Biskop og bispedømmeråd har 20 positive medieoppslag i 2018, og totalt hadde Den norske kirke i Borg over 500 positive oppslag om Dnks virksomhet. I 2018 hadde Den norske kirke i

PILOTPROSJEKT FOR TJENESTEYTERE

Borg bispedømme har et godt utviklingssamarbeid med helse- og omsorgstjenesten i Fredrikstad kommune.

Et samarbeid som har utviklet seg til å bli et pilotprosjekt. I St.melding nr 15 (2017 -2018 Leve hele livet) fra Helse- og omsorgsdepartementet, er det henvist til eksempler fra Fredrikstad kommune. Kommunen har tatt tro og livssyn inn i sine prosedyrene, og har utviklet verktøy i forhold til kartlegging og tiltaksplaner. Kommunen jobber nå også aktivt med å utvikle et opplæringsverktøy for tjenesteyterne.

Dette for å kvalitetssikre at tjenesteyterne har den nødvendige kunnskap og kjennskap til tema. Kommune har også en sterkt bevissthet i forhold til å sikre at tjenesteytere fra alle tros- og livssyns blir ivaretatt på en likeverdig måte.

Borg 12 000 oppslag i lokale og nasjonale medier (inkludert notiser etc). Det er en fortsatt nedgang fra 2017, men utviklingen på oppslag /treff i sosiale medier viser en solid økning fra 6000 til 9000 treff fra 2017-2018.

Generelt ser vi at arbeidet med å synliggjøre kirken er i bevegelse, det snakkes mer om kommunikasjon, kompetanse etterspørres i større grad, men kapasiteten og kompetansen i menighetene er utfordrende. Kommunikasjon har vært tema på de fleste fellessamlinger i 2018, og på pastoralsamling i september opplevde vi et lite paradigmeskifte når det gjelder forståelse og betydning av felles og helhetlig kommunikasjon. Vi har gjennomført medlemsundersøkelse med mål om bedre kunnskap om de ulike gruppene medlemmene vi har, basert på erfaringer fra Svenska kyrkan.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

Arbeidet med å gjøre kirken mer synlig i samfunnet foregår på tre nivåer; 1. Kommunikasjon om bispedømmerådets aktivitet gjennom egne kanaler. 2. Deltagelse i sentralt kommunikasjonsarbeid og 3. Gjennom kurs og veiledning faglig og tverrfaglig fra sekretariatet.

- Bidratt til bevissthet om betydning av- og hvordan bruke Facebook og ulike medietyper.
- Alle ansatte og frivillige har fått tilbud om kur i bruk av video og generelt om bruk av sosiale medier.
- Bidratt til å styrke kommunikasjonsarbeidet mellom nivåene med bla førstehjelp ved sorg og utvikling av «du er ikke alene»
- Alle prester har fått innføring i kommunikasjon i vårt digitale samfunn og muligheter og utfordringer knyttet til filterbober på sosiale medier.
- Går foran som eksempel for bruk av Facebook som kanal.
- Bidratt med syv kronikker fra biskopen som har godt gjennomslag i alle lokalmedier, bla om allehelgen, høsttakkefest, pinse, påske og visitas.
- Fulgt opp og forkynt og distribuert kommunikasjonsstrategien.
- Støtter og oppmuntrer fellesråd og kirkeverger i beslutning om intranett og kirkenettsider.
- Utviklet kriterier og delt ut pris for årets menighet i sosiale medier på ledersamling.
- Bidratt til å utvikle statistikkgrunnlag ved medlemsundersøkelse

Planer for 2019: Resultatmålet videreføres, indikatorene knyttes mer til bdrs virksomhet og konkret rådgivning ut mot menighetene, b.la. i forbindelse med visitas.

Resultatmål 3.c Flere menigheter blir med i en bærekraftig forvaltning av skaperverket

Resultat: Åtte nye menigheter ble grønne i 2018. Totalt er det nå 72 av 113 menigheter som er grønne. Mål oppnådd.

Analyse

Arbeidet med grønne menigheter fikk en opptur med utviklingen av nytt materiell. Ressursgruppa har jobbet målbevisst med å øke antall menigheter og møter særlig to holdninger mot å bli grønne i menighetene: Man har ingen som kan ta ansvar/har ikke kapasitet, eller man opplever ikke at konseptet gir mening eller «monner» i arbeidet for et bedre klima og miljø. Vi opplever at mange menigheter er på vei til å bli grønne, men at arbeidet tar tid å forankre, noe vi aktivt støtter

oppunder. I 2018 er arbeidet videreført, og grønt arbeid er inkludert i alle samlinger og konferanser som arrangeres.

BDRs bidrag

- Ressursgruppa for forbruk og rettferd i Borg er aktiv med tre møter i året.
- Borg bidro inn i det sentrale arbeidet med utvikling av miljøledelse i Dnk.
- Borg BDR bidrar til å formidle grønne historier via Facebook, Borg bulletin og nettsiden.
- Utvikling av Håpets katedral.

Planer 2019: Resultatmålene 3.c videreføres, men med videre målsetting for også å favne grønne fellesråd og miljøfyrtårnarbeidet.

Resultatmål 3.d Kirken gir rom for ulike kunst- og kulturuttrykk

Resultat: Kirkerommet blir aktivt brukt, både i regi av menighetene selv, men også av aktører utenfor kirken. Antall konserter har økt med 12,4% i forhold til 2017, og deltakertallet har økt med 12,2%. Antallet kulturarrangementer gikk ned med 11,8% i 2017, mens deltakertallet økte med 11,4%. Til sammen var det 167.503 mennesker som deltok på konserter eller kulturarrangementer i kirkene i Borg bispedømme i 2018, 18.024 flere enn i 2017. Mål er oppnådd.

Analyse: Tallene viser at kirken i 2018 befester sin posisjon som en sentral konsertarena, både for egne konserter og utleie til andre. Prostene rapporterer om en særlig økning i antall konserter i adventstiden, og om at flere av de mindre kirkene også har blitt populære konsertkirker. Samarbeidskonserter mellom profesjonelle aktører og lokale musikk-krefter bidrar til også til stor interesse for og oppslutning om enkeltkonserter. Tilbakegangen på antall kulturarrangementer i kirkelig regi i 2018 kan ha sammenheng med at det var en særlig satsning på kulturarrangementer i forbindelse med reformasjonsmarkeringen i 2017. I 2018 er dette tallet tilbake til «normalen». Dette viser imidlertid at det er et stort potensiale til å videreutvikle kirkens kulturtilbud, også i Borg bispedømme.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Utvikling av Håpets katedral
- Formidling av gode eksempler og rådgivning til menighetene.
- Kirkens kulturarbeid er fast tema på biskopens visitaser.

Planer 2019: Resultatmålet 3.d videreføres

HÅPETS KATEDRAL

Håpets katedral er et initiativ til en nasjonal dugnad for å reise et åndelig symbolbygg av innsamlet plast fra havet i regi av Borg biskop og bispedømmeråd. Prosjektets visjon er å forvandle vondt til godt og vise at det finnes håp når vi jobber sammen. De neste to årene skal vi reise en katedral med reisverk inspirert av stavkirkene og byggesteiner av plast vi mennesker har kastet i havet. Katedralen blir et grensesprengende møtested mellom verdensarv og moderne kunst, mellom mennesker på tvers av alder, nasjonalitet og tro.

Prosjektet er åpent for alle religioner, og et møtested mellom mennesker på tvers av alder, nasjonalitet og tro. Havet binder oss mennesker sammen. Det skal denne katedralen også gjøre.

-Havet og håpet tilhører oss alle, sier biskop Atle Sommerfeldt.

Resultatmål 3.e: Utvikle arenaer for religionsdialog mellom Dnk og moskeer/andre religioner

Resultat: Foreningen «Dialogforum Østfold» ble etablert i 2015 som et samarbeid mellom Borg bispedømme, Sarpsborg kirkelige fellesråd, Metodistkirken, Kirkens Bymisjon, Det islamske fellesskap Bosnia og Hercegovina, Kurdisk islamsk trossamfunn, Det albanske kultur- og trossamfunn, og Muslim Culture Center.

Siden oppstarten har Dialogforum Østfold fått mange nye medlemmer, og satset bevisst på å etablere seg som et ressurs- og kompetansesenter for religionsdialog, diapraxis og samhandling mellom kristne og muslimer. I 2018 har det vært flere møter i arbeidsgruppe i Fredrikstad for å jobbe med tilrettelegging. Det har også vært møte med politikere og åpen kirke/moske. I desember 2018 ble Dialogforum Østfold tildelt 400.000-, kr i prosjektmidler fra Gjensidigestiftelsen til å arbeide med dialogdager i ungdomsskolen i Fredrikstad. Dette blir et spennende prosjekt å følge videre i 2019 og 2020. Det arbeides videre med å etablere arenaer for dialog også i de andre byene i Østfold.

I Østre Borgesyssel er «Trygg i Askim» en svært vellykket arena for samhandling mellom kirken og den muslimske befolkningen, og samarbeidet om denne arenaer fortsetter.

På Romerike er det regelmessige møter mellom ledere i kirken, andre trossamfunn og politiet. Prosten på Nedre Romerike uttaler at dette er den viktigste arena for faste møtepunkter med representanter fra andre religioner i dette prostiet

Borg bispedømme har også samarbeid med buddhistiske miljøer, og den årlige klimapilegrimsvandringen med Wat Thai-tempelet på Frogner i Østre Romerike ble videreført i 2018.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Bidratt til oversikt og kontakt med tros- og livssynssamfunn i bispedømmet.
- Stimulert til økning i antall medlemmer i Dialogforum Østfold.

Planer 2019: Resultatmålet 3.e videreføres.

Resultatmål 3.f: Samarbeidet skole-kirke styrkes

Resultat: Antall deltakere på skolegudstjenester økte med 6,3% (4.405), og det ble gjennomført 10 flere skolegudstjenester (+2,9%) i 2018. Antall klasser som besøkte kirken utenom skolegudstjenester økte med 243 (+38,8%) til 870, mens antall klasser som hadde besøk av kirkens personale gikk ned med 50 (-8,9%) til 509.

Analyse: Skole- kirkesamarbeidet kan forankres både i lovverket og generell del av læreplanverket, eller i de ulike fagplaner og tilhørende kompetansemål. Skolegudstjenester er tuftet på Opplæringslovens §1-1, samt overordnet del av læreplanverket. Skolegudstjenesten har i tillegg fått en tydeligere plass i skolen etter at kunnskaps- og integreringsministeren understreket koblingen mellom den kristne kulturarven og skolegudstjenester. Det andre området for skole-kirkesamarbeid er basert på skolens fagplaner og kompetansemål. Det kan være forankret i en formalisert plan som er utviklet i en arbeidsgruppe der begge institusjoner er representert og på den måten har eierskap til planen. Dette er et satsningsområde fremover for Borg, og særlig når nye fagplaner foreligger høsten 2020. På bakgrunn av dette vil denne analysen omhandle skolegudstjenester.

Etter perioder med en del støy, særlig knyttet til skolegudstjenester, virker det som om samarbeidet mellom skole og kirke også i 2018 har vært preget av forutsigbare rammer som har bidratt til

videreutvikling i denne delen av samarbeidet. Prosten i Østre Romerike skriver: «Tydeligere statlige føringer og veiledninger har vært til hjelp for å styrke samarbeidet skole-kirke». For nærmere omtale av skolegudstjenester, se analyse under hovedmål 1 – Flere deltar i og opplever gudstjenesten som et trosstyrkende og inkluderende fellesskap, gudstjenester utenom søn- og helligdager.

Etter flere år med utvikling av planer og tiltak i trosopplæringen, er det mer ledig kapasitet til å fokusere på skole-kirke-samarbeidet. Dette kommer bl.a. til uttrykk gjennom at kirkens ansatte er blitt trygge og mer bevisste på at deres faglige kompetanse er relevant i en tverrfaglig sammenheng inn mot skolens planer. Flere steder fungerer pilegrimsvandring til den lokale kirke som gode tverrfaglige samarbeidsprosjekter. Her er det imidlertid fortsatt et stort potensiale og handlingsrom i de fleste sokn i bispedømmet.

I Sarpsborg prosti har Dialogforum Østfold sitt fler-religiøse tilbud til skolene skapt stor tillit til kirken som en helhetlig og ansvarsbevisst aktør på det religiøse området. I Vestre Borgevangelium rapporterer prosten om at prostiets mange middelalderkirker er en særlig attraktiv undervisningsarena for mange av skolene.

Et bærekraftig samarbeid mellom skole og kirke forutsetter en samhandlingsplan forankret i lovverk, kirkefaglig kompetanse og profesjonalitet, basert på tillitt og gjensidig respekt. Det er derfor gledelig at man både i Fredrikstad og Oppegård kommuner er i ferd med å utvikle overordnede rammeplaner for skole-kirkesamarbeid på kommunenivå.

Biskopens visitaser har vist seg å fungere som en god arena for å videreutvikle samarbeidet mellom skole og kirke.

Borg bidrag til måloppnåelse

- Formidling av gode eksempler og rådgivning til menighetene.
- Skole-kirke-samarbeid er fast tema på biskopens visitaser, bl.a. gjennom felles møte med kommunal skoleledelse, rektorer, faglærere og kirken.

Planer 2019: Resultatmål 3.f videreføres

- Kartlegge omfanget og kvaliteten på planer for skole-kirke-samarbeid i bispedømmet.
  - Forberede en satsning på skole-kirkesamarbeid ifbm nye læreplaner fra 2020.
  - Dele erfaringer og gode ideer.
  - Bruke biskopens visitaser strategisk for å stimulere til forsterking av skole-kirke-samarbeid.
- Resultatmål 3.g Flere av menighetene i Borg har tiltak for asylsøkere eller bosatte flyktninger.

Resultatmål 3.g Flere av menighetene i Borg har tiltak for asylsøkere eller bosatte flyktninger.

Resultat: Det er rapportert om 49 tilbud til asylsøkere eller bosatte flyktninger. Dette er det samme som i 2017. Mål oppnådd.

Analyse: Inntrykket er at menighetene i Borg har bidratt aktivt de fleste steder i forbindelse med bosetting av flyktninger. Menighetene har også evnet å samarbeide med kommunene og andre organisasjoner og flere steder er det menighetene som har koordinert det frivillige arbeidet lokalt. I 2018 har vi sett at det er en utfordring å holde engasjementet oppe siden det er såpass få som ankommer og det foretas ingen registrering på religiøs tilhørighet. Dette gjør det krevende å være en

aktiv oppsøkende aktør for inkludering. Dette skaper en viss usikkerhet i hvordan lokalkirken skal opptre.

Borgs bidrag til måloppnåelse:

- Bidratt til at inspirasjon, kunnskap og ideer om tiltak for flyktninger deles blant ansatte, frivillige og råd i alle menigheter.
- Biskopen har gått aktivt ut og oppfordret menighetene til innsats.
- Borg har bidratt inn i sentralt arbeid med å samle gode eksempler og utvikle kurs for flyktningehjelpere.

Planer 2018: Resultatmål 3.g videreføres.

3.B.4 Hovedmål 4 Flere får lyst til å jobbe i kirka og blir værende i arbeid i kirka

Resultatmål 4.a Rekrutteringen til vigslende stillinger styrkes.

Resultat: I 2018 er det foretatt 9 vigslinger totalt, 6 av disse prester. Antall ordinerte prester holder seg dermed stabilt fra 2017, og øvrige vigslinger øker med én. Mål delvis oppnådd.

Ny-rekruttering var i 2018 på 0 prester, en nedgang fra de to foregående år. Det at kun 5 av 18 tilsetninger var i kapellanstillinger i 2018, kan ha vært en medvirkende årsak.

Borg BDRs bidrag til måloppnåelse:

- Borg har hatt 8 kandidater som har gjennomført stiftspraksis i 2018.
- Borg BDR arbeider planmessig med god tilrettelegging av stiftspraksis. Kandidatene som er i praksis i Borg, får tidlig melding både om praksissted, nærmeste overordnede og veileder. Dette får vi svært gode tilbakemeldinger på, og vi får også melding om at kandidater bevisst velger å søke Borg pga. god personaloppfølging.
- Tilbakeføring av aktuelle stillinger fra sokneprest til kapellan ved ledighet videreføres, bl.a. for å få flere rekrutteringsstillinger i bispedømmet. I 2018 ble 1 stilling tilbakeført.

Resultatmål 4.b 2 % av medlemmene engasjerer seg i frivillig tjeneste i kirka.

Tallene viser at det er en økning i antall frivillige i Borg. Mål oppnådd. Borg bdr har bidratt til at inspirasjon, kunnskap og ideer om frivillighet deles blant ansatte, frivillige og råd i alle menigheter.

	Differanse 2017-218	Endring i %	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Frivillige medarb. Totalt	799	7,2	11 900	11 101	9 120	9 361	8 713	7 826
Antall frivillige Gudstjenester	-135	-2,4	5 499	5 634	4 107	3 763	3 526	3 024
Frivillige i barn- /trosoppl.arbeid (0-12)	109	5,7	2 024	1 915	1 848	1 767	1 955	1 888
Friv. I Ungd-/trosoppl. (13år og oppover)	115	6,1	1 989	1 874	1 963	2 049	1 747	1 616
Antall Frivillige diakonalt arbeid	-26	-1,4	1 712	1 808	1 581	1 657	1 621	1 642

Antall friv. kultur- og konsertarr. (Ny 2014)	270	18,7	1 712	1 442	1 179	1 139	991	
Antall Frivillige komité og utvalgsarbeid	-221	-9,3	2 164	2 385	2 257	2 371	2 309	2 171
herav medl/vara MR-råd	-44	-4,6	914	958	962	1 051	944	943
Antall Frivillige annet arbeid	-79	-3,7	2 035	2 114	1 914	2 125	2 090	2 487

Borg BDRs bidrag til måloppnåelse:

- Borg har videreformidlet verktøy og gode eksempler fra menigheter og Oslo bispedømmes satsning på frivillighet.

Resultatmål 4.c Kirkelige medarbeidere trives på jobben

Ansatte i Borg scorer i gjennomsnitt 5 på trivsel i arbeidsmiljøundersøkelsen

Resultat: I arbeidsmiljøundersøkelsen i 2018 var scoren 4,9 i gjennomsnitt. En økning fra 2017 på 0,1 prosentpoeng. Mål ikke helt oppnådd, men økende tendens. Se ellers kap. 4 A 1 om HMS/arbeidsmiljø for nærmere omtale.

Planer 2019: Resultatmålene 4.a, 4.b og 4.c videreføres.

Resultatmål 4.d Øke antall deltakere på ungdomsarenaer

Resultat: Andel deltakere av målgruppen for året etter konfirmasjonstid har økt med 3. Antall gudstjenester for ungdom har gått tilbake med 1%, og antall deltakere på ungdomsgudstjenester er redusert med 10% prosent. Målet er derfor ikke nådd.

Borg ungdomsråd har hatt jevnlig møter en gang per måned, og vært et aktivt og engasjert råd som har diskutert og forberedt kirkepolitiske saker til Ungdomstinget (UT) og ungdommens kirkemøte (UKM). UT ble gjennomført med 40 deltakere i 2018, som betyr en dobling fra året før. Dette kommer som resultat av en større satsning på ungdomsdemokratiet i bispedømmet, med ungdomsrådgiver i 20% fra 2017-2018.

Analyse

Antall deltakere på tiltaket året etter konfirmasjon øker med 3 prosentpoeng i 2018. Dette omfatter ledertreningskurs, MILK-opplegg og andre lederutviklingsprogram, i tillegg til andre ungdomsopplegg for denne aldersgruppen. Dette er en positiv utvikling, og særlig ettersom tendens har vært at denne aldersgruppen har hatt nedgang de siste årene.

Når tilbakegangen på deltakere for ungdomsgudstjenester har gått tilbake 10% har prostene er det vanskelig å forklare hva som er direkte årsak til nedgangen. Sarpsborg prosti utmerker seg med en tydelig økning på antall ungdomsgudstjenester i 2018 på 11%, samt en økning i deltakere. Prosten forklarer veksten med endring i hvordan gudstjenestene gjennomføres, og at de turnerer på de ulike kirkene. Dette kom som resultat fra visitasen høsten 2017. I tillegg har menighetsrådene gjort en innsats for å øke oppslutningen fra andre enn ungdommene, og gudstjenestene annonseres med

andre navn enn «ungdom». Videre er det også gjort endring ved å involvere flere i gudstjenestearbeidet. Til sammen har dette gitt gode resultater.

Ungdomsrådet har i 2018 hatt månedlige møter, og engasjementet har vært stort for å diskutere aktuelle kirkepolitiske saker. Rådet har vært særlig opptatt av å forberede delegatene godt til UKM, samt rekruttering til neste års UT. I tillegg har saker som klima og Håpets Katedral, rekruttering, misjon og deltakelse på trosopplæringskonferansen fått oppmerksomhet. Ungdomsrådets sommeravslutning var et «Garden party» i bispegården, der flere aktører fra ungdomsorganisasjoner ble invitert. Dessverre var det ikke så mange som benyttet seg av dette tilbudet, men vi satser bredere i 2019, og inviterer bl.a. SBU.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Oppfordret undervisningsansatte til å sende delegater fra lokalkirken til Ungdomstinget.

Planer 2019: Resultatmålet 4.d videreføres.

Prestetjenesten i Borg 2018

Det generelle inntrykk er at rekrutteringssituasjonen i Borg er rimelig stabil. På de aller fleste felter er det derfor bare små endringer i forhold til det som ble rapportert inn for 2017.

Bemannings situasjonen

I Borg bispedømmeråd var det ved utgangen av året 143,9 opprettede årsverk prestedtjeneste. Dette er en økning i forhold til 2017 med ett årsverk, som er en nyopprettet stilling som fengselsprest i Sarpsborg prosti, finansiert ved egen tildeling. I årsverksrammen er biskop og integreringsprest.

	Totalt	Prester inkl. biskop	Andel %	Adm.	Andel %	Andre
Pr. 01.01.2018	155,8	142,9	91,72	12,9	8,28	0
Pr. 31.12.2018	154,2	143,9	93,32	10,3	6,68	0

Kilde: Kirkerådet. Totalt antall årsverk i Borg bispedømme. Andel presteårsverk 2018

Bemanningen i bispedømmeadministrasjonen har gått ned, og er ved utgangen av 2018 på 11 fast tilsatte som utgjør 10,3 årsverk. I tillegg benyttes 5 pensjonister på timebasis. Det arbeides med en gjennomgang av personalressursbehovet i administrasjonen sett i forhold til effektiviseringsprosessen i rDen norske kirke.

Andelen lønn brukt til prestedtjeneste (inkl. biskop) har økt fra 92,0% i 2017 til 92,7% i 2018.

	Biskop	Kapellan	Prost	Prosti- prest	Senior- prest	Sokne- prest	Spesial- prest
Stillingskategorier – antall årsverk	1,0	30,0	8,0	8,6	0,0	84,4	8,5

Kilde: Kirkerådet, personalstatistikken

Antall prosteårsverk i Borg er 9, men de offisielle tallene skyldes skifte i stilling rundt nyttår. Antall kapellaner i forhold til sokneprester har vært økende de siste årene pga. arbeid med tilbakeføring av aktuelle soknepreststillinger. Dette er en ønsket utvikling.

Rekruttering og kjønnsbalanse

Rekruttering (% kvinner i parentes)	2018	2017	2016
Antall utlyste prestestillinger	18	16	10
Antall søknader	132 (38%)	126 (46%)	61 (33%)
Antall søknader pr. stilling	7,3	7,9	6,1
Antall tilsetninger	18 (56%)	16 (50%)	9 (11%)
Fra annen prestestilling i DNK	15 (66%)	11 (63%)	3 (0%)
Fra annen kirkelig stilling	1 (0%)	2 (0%)	0 (0%)
Fra annen stilling utenfor kirken	1 (100%)		
Fra utdanning	0 (0%)	3 (33%)	4 (25%)
Antall vigslinger av prest	6 (56%)	6 (50%)	11 (55%)
Veien til prestatjeneste	8 (50%)	10 (50%)	
Stiftspraksis	8 (38%)	5 (50%)	
Ny-rekruttering	0	3	1

Tabell rekruttering 2018- Borg bispedømmeråd

I 2018 ble 18 prestestillinger lyst ut. Det innebærer at det var skifte i 13 % av stillingene, mot 12% i 2017 og 7% i 2016. Dette viser en økende utvikling. Det var nødvendig med 2.gangs utlysning på en av stillingene i 2018. Søknader pr. stilling har hatt en liten nedgang siste år, men er fortsatt høyt sammenliknet med 2016 og svært høyt sammenliknet med landet som helhet. Årsak til dette er sannsynligvis geografisk plassering i forhold til hovedstaden, men ser også ut til å kunne være en godt utbygd ABV-struktur som spesielt unge søkere sier de legger vekt på.

Av de 18 som ble tilsatt i Borg i 2018, var 38% kvinner. Når det gjelder den prosentvise andel av kvinner i prestatjeneste, har det vært en framgang i 2018 med 36% mot 33% i 2017. Blant ledere (biskoper og proster) er kvinneandelen i 2018 på 33%, en nedgang fra 44% i 2017.

«Veien til prestatjeneste» (VTP) hadde 8 personer tilknyttet Borg i 2018. Av disse var 38% kvinner, mot 50% året før. Tallene fra VTP de siste årene viser at vi kan forvente en relativt jevn fordeling mellom kjønnene når det gjelder framtidig søkning til prestatjenesten.

Aldersfordeling, vikarbruk og stillingskategorier

	Under 40 år		40-49 år		50-59 år		Over 60 år		Totalt
	Antall	Pst.	antall	Pst.	antall	Pst.	antall	Pst.	antall
Aldersfordelingen i presteskapt fast ansatte og vikarer									
Borg 2018	21	15 %	34	24 %	40	28 %	46	33 %	141
Borg 2017	15	11 %	35	26 %	40	29 %	47	34 %	137
Borg 2016	14	7 %	41	30 %	40	29 %	47	34 %	137
Landet totalt 2018	199	16 %	296	24 %	357	29 %	371	30 %	1223

Tabell aldersfordeling i presteskapt DNK

Sammenlikningen mellom bispedømmene viser at Borg i 2018 har kommet seg nesten opp på landssnittet hva gjelder andel prester under 40 år (15% i Borg mot 16% på nasjonalt nivå). Det er

fortsatt en målsetting i bispedømmet å øke antall yngre prester både for å sikre fremtidig rekruttering og en god alderssammensetning i presteskapet.

Prostene i Borg melder at de viktigste tiltakene som har vært gjennomført på prostnivå i 2018 for å øke andelen prester under 40 år er:

- Tett oppfølging og tilrettelegging mht. svangerskap og småbarnsfasen.
- Fokus på prestefellesskapet som et støttende fellesskap med solidarisk ansvar for prestatjenesten i prostiet.
- Mulighet for fritak for beredskap i krevende livsfaser.

I tillegg har bispedømmerådet særlig prioritert følgende for å øke andel yngre prester:

1. God oppfølging av studenter/kandidater på VTP og Stiftspraksis.
2. Ved utlysning av nye prestestillinger i Borg angis at deltakelse i ABV er en arbeidsoppgave for prestene.
3. Ved ledighet gjøres enkelte soknepreststillinger om til kapellanstillinger. (tidligere kapellanstillinger)

Fratreden fra prestestillinger 2018 (2017 i parentes)	Antall	% kvinner
Antall fratredelser	13 (8)	23% (50%)
Årsak til fratreden		
Overgang til annen prestestilling	4 (5)	75% (80%)
Overgang til stilling utenfor kirken	0 (0)	
Fratreden til AFP	2 (1)	0% (0%)
Fratreden ved oppnådd alderspensjon	6(1)	0% (0%)
Annet/ukjent	1(1)	0% (0%)

Tabell fratreden fra prestestillinger 2018

Av de som i 2018 fratrådte prestestillinger i Borg, gjorde 2 (1 i 2017) dette med avtalefestet pensjon (AFP), mens 6 (1 i 2017) gjorde det ved oppnådd pensjonsalder 67 år eller eldre. Den relativt høye alderssammensetningen gir grunn til å regne med en økende tendens de neste årene. I Borg bispedømme er andel prester over 60 år 36% (46 prester). Dette er tall som ligger noe over det som er gjennomsnitt for Dnk samlet sett, hvor 30% av presteskapet er i denne aldersgruppen (se tabell aldersfordeling). Å motivere prester til å stå videre i tjenesten etter oppnådd AFP-alder på 62 år, vil derfor være en helt nødvendig oppgave for hele Dnk. Prostene i Borg er samstemte i at det som er viktig for å holde denne gruppen prester i jobb lengst mulig, handler om individuell tilrettelegging av arbeidsoppgaver og gode seniorordninger.

Prostene melder videre at følgende har hatt fokus i 2018:

- Økt oppmerksomhet om god avvikling av 6. ferieuke og seniordager
- Fange opp ønske om endrede oppgaver tilpasset alder og interesser
- Studiedager og retrett
- Tett oppfølging av sykemeldte
- Mulighet for fritak for beredskap ved høy alder eller krevende helseforhold.

<i>Pensjonister og enkelttjenester 2018</i>	<i>Timer</i>	<i>Årsverk</i>
Borg 2018	9444	5,40
Borg 2017	4700	2,55
Borg 2016	3503	2,00

Tabell pensjonister og enkelttjenester 2018

<i>Enkelttjenester</i>	<i>Gudstjenester</i>			<i>Gravferd</i>			<i>Vigsel</i>
<i>Gudstjenester, gravferd, vigsel</i>	<i>Ved andre</i>	<i>Ved prest</i>	<i>Totalt</i>	<i>Ved andre</i>	<i>Ved prest</i>	<i>Totalt</i>	<i>Ved prest</i>
Borg 2018	23	49	72	7	46	53	35
Borg 2017			86			115	65
Borg 2016			96			60	50

Tabell ekstratjenester 2018

Med tanke på å sikre en god prestetjeneste er bispedømmet også avhengig av at pensjonerte prester går inn både i vikariater og enkelttjenester. Den tjenesten disse utførte i 2018 tilsvarer et volum på 5,4 årsverk. Dette er nesten en dobling fra 2017. Vi ser en tendens til at flere av de som går av med pensjon velger å ta vikaroppdrag relativt raskt etter avgang.

Om en ser bruk av pensjonister omregnet i årsverk i forhold til totalt presteårsverk ved utgangen av 2018, ser en at i landet som helhet utgjorde pensjonistandelen av årsverkene 4,5%. For Borg sin del er dette 3,6%

Prostene melder at vakansestylingen gjør at det er stort behov for pensjonister til enkelttjenester. Det oppleves generelt å være god tilgang på pensjonister som ønsker å gjøre slik tjeneste. I Nedre Romerike prosti har i tillegg gode erfaringer med tjenesten kirkevikar.no.

Kirkelige handlinger per prest og prestedekning

Antall kirkemedlemmer pr presteårsverk (faste og vikarer)

	<i>Prester</i>	<i>Medlemmer</i>	<i>Medlemmer og tilhørige</i>	<i>Medlemmer per prest</i>	<i>M og T per prest</i>
<i>Borg</i>	143,9	470 561	491 863	3 270	3 418
<i>Nasjonalt</i>	1280,1	3 588 201	3 721 138	2 803	2 903

Beregningsgrunnlag: Ansatte pr 31.12.2018 og Kirkens medlemsregister (Foreløpige tall)

Oversikten nasjonalt viser at bare Stavanger har større medlemsmasse per prest enn Borg.

Kirkelige handlinger pr presteårsverk (faste og vikarer)

	<i>Prester</i>	<i>Antall konfirmanter</i>	<i>Per prest</i>	<i>Vielser</i>	<i>Per prest</i>	<i>Gravferder</i>	<i>Per prest</i>	<i>Dåps-handlinger</i>	<i>Per prest</i>
<i>Borg</i>	143,9	4 558	31,7	907	6,3	4 582	31,8	3 264	22,7
<i>Nasjonalt</i>	1280,1	35 195	27,5	7 055	5,5	35 708	37,9	28 463	22,2

Beregningsgrunnlag: Ansatte pr 31.12.2018 og SSB.

Tall i årsverk. Ikke justert med fratrukk for spesialprester (8,5 årsverk) og frikjøp PF (1,5 årsverk).

Landsoversikten viser at Borg har mange kirkelige handlinger per prest, over landsgjennomsnittet for alle typer handlinger foruten gravferder. Prostene melder om store forskjeller mellom soknene. Her ser konsekvensene av en prestedekning på om lag 500 flere medlemmer pr. prest enn landsgjennomsnittet ut til å slå ulikt ut i byene og på landsbygda. I Domprostiet og Sarpsborg prosti fortrenger et stort antall gravferder mye annen prestetjeneste. I Nedre Romerike prosti blir nærværet på sykehjem og skoler mindre enn tidligere. I Østre Romerike prosti er det en økt oppmerksomhet rundt arbeidsfordeling mellom prostiets prester, noe arbeidstidsordningen ser ut til å bidra positivt til.

BDRs bidrag til resultatmål 4a, 4 c, samt status for prestetjenesten i 2018:

- Bispedømmet legger særlige ressurser inn i oppfølging av VTP og Stiftspraksis
- Biskopen har utvidet til 3 årlige medarbeider/utviklingssamtaler med prostene. Ny samtale med særlig vekt på personalarbeid er lagt inn.
- Biskopen har to faste årlige møtepunkt med prestene prostivis
- BDR fortsetter sin prioritering av ABV. Biskopen har årlig fagdag med veilederne
- ABV er satt opp som arbeidsoppgave ved utlysning av prestestilling
- Det gis tilbud om retreat og åndelig veiledning og biskop følger opp veilederne med årlig samling. Ordningen for individuell og gruppebasert ÅVL er gjennomgått i 2018 og rigges etter modell av ABV i Borg.
- Det arbeides særlig med å spisse utlysningstekstene

3.B.5 Hovedmål 5 Den norske kirke er demokratisk og effektivt organisert

Resultatmål 5.a Oppslutning om kirkevalg opprettholdes

Resultat: Kirkevalget avholdes ikke før høsten 2019.

Borg bdrs bidrag 2018

Høsten 2018 har Borg bdr jobbet fram kommunikasjonskampanjen «Du er ikke alene» for å øke stoltheten over å være medlem i Den norske kirke og mobilisere til råd og utvalg. Vi har også gjennomført valg på prostimøter med biskop og valgmedarbeider høsten 2018, for å motivere tidlig til rekruttering og arbeid med kirkevalg. Valgmedarbeider i Borg har deltatt aktivt i arbeidsgruppe for kommunikasjon rundt nominasjonsfasen og med å utvikle kommunikasjonsstrategi for kirkevalget, bla. ved å tilby menighetene kommunikasjonspakker.

Resultatmål 5.b Kvalitet på eget statistikkmateriell øker

Resultat

I 2018 økte kvaliteten på rapporteringen betraktelig. Det var flere menigheter som brukte tid på å gjøre det skikkelig, og vi så signifikante endringer på en del parameter som tidligere hadde vært underrapportert, bla frivillige og gudstjenester på institusjon.

Borg bdrs bidrag var å aktivt fremsnakke viktigheten av rapportering og avholde tre kurs om rapportering med detaljert gjennomgang av skjemaet. På årskonferansen for arbeidsgiverne i Borg ble temaet om hvordan vi bruker tallene i styring og ledelse løftet fram. Dette arbeidet fortsetter i 2019, bla med videoer på youtube med gjennomgang av veiledningen og skjemaet. Det har også i Borg pågått et betydelig arbeid med å utvikle en medlemsundersøkelse etter mal fra Sverige.

Resultatmål 5.c Effektiv styringsstruktur

Resultat: Dette er et kontinuerlig arbeid som er vanskelig å måle.

Borg bdr har bidratt til å utvikle kunnskap og dele gode eksempler om ledelse og organisasjon blant alle menigheter ved å dele erfaringene og resultatene fra MUV Borg, menighetsutviklingsprosjektet som har pågått over to år. Videre var årskonferansen for arbeidsgiverne i mai ansett som vellykket med tema både om delt daglig ledelse, #metoo i kirken og beredskap. Høsten 2018 har kirkens mål og visjoner vært tema på alle valgmøtene i prostiene, dette har bidratt til felles kulturutvikling som grunnlag for effektiv styringsstruktur. Prostene har også vært på ledersamling med tema som ledelse i kunnskapsorganisasjoner og fjernledelse.

3.C Oppdrag i årsrapportbrevet datert 04.01.2019

I brev fra Kirkerådet 04.01.19 bes det om rapportering på samarbeid skole-kirke, og barne- og ungdomsarbeidet i menighetene. Oppslutningen på ungdomsarenaer er allerede omtalt under punkt 4.d, skole-kirke-samarbeid er omtalt under pkt. 3.f., og omfang og oppslutning om trosopplæringen under punkt 2.b., c. og d.

Resultat: Vi ser generelt en positiv utvikling på kontinuerlig arbeid for gruppen 0-12 år, både når det gjelder antall tilbud og deltakere. Det er imidlertid en tilsvarende tilbakegang for aldersgruppen 13 – 17 år. Utviklingen på kontinuerlige tiltak og tilbud for gruppen 18-30 år er noe varierende. Det som er gledelig er økningen i oppslutningen om lederkurs, som økte med 24,4% (tilsvarende 52 deltakere) i 2018. Til sammen var det 11.865 deltakere på kontinuerlige tiltak for aldersgruppen 0-30 år i 2018. Dette inkluderer også kor for barn og unge.

Analyse: Det virker som man har lyktes i å skape en god forbindelse mellom breddetiltakene og det kontinuerlige tilbudet, særlig for aldersgruppen 0-12 år. Borg bispedømmeråd har i 2018 etablert SBU-Borg (Samarbeidsforum for barne- og ungdomsorganisasjoner i Borg), der hensikten er at organisasjonene skal bidra til å øke oppslutningen om trosopplæringstiltakene, og bispedømmet skal stimulere lokalkirken til å melde det kontinuerlige arbeidet inn i en av organisasjonene og i større grad bruke deres kompetanse og ressurser. Dette arbeidet er etablert i 2018, og vil forsterkes i 2019. Vi har stor forhåpning til at dette bidra inn til å styrke det kontinuerlige arbeidet, særlig der det ikke allerede er etablert et bærekraftig kontinuerlig tilbud.

3.D. Biskopens år

Biskopen hadde seks visitaser i 2018.

Uke 6: Rælingen og Øvre Rælingen sokn (Nedre Romerike prosti)

«I løpet av visitasen var det svært inspirerende å besøke Flyktningekontoret som her befinner seg i et bolighus, og derfor har utviklet seg til å bli et sosialt møtested og holdepunkt for dem som har fått beskyttelse i dette lokalsamfunnet mot krig og undertrykkelse. Rælingens historiske identitet som et inkluderende lokalsamfunn videreføres på en utmerket måte!»

Uke 9: Rygge og Ekholt sokn (Vestre Borge syssel prosti)

«Det synes særlig fremtidsrettet at konfirmantene får «leke» dåp under konfirmasjonstiden, og slik skapes det forståelse og frimodighet som i neste omgang vil gjøre dem tryggere på å bringe sine egne barn til dåp. Tradisjonen med konfirmantdåp på påskenaattsgudstjenesten i Rygge kirke er også et meget godt tiltak, og en god og dypt meningsfull opplevelse av dåpens budskap for alle som er tilstede».

Uke 17: Ullensaker og Furuset sokn (Øvre Romerike prosti)

«I løpet av visitasen er det innmeldt et økende behov for arenaer der unge kan få veiledning og støtte i møte med de store eksistensielle og identitetssøkende spørsmålene. Den ungdomsdiakonale satsningen 13-20, med god kommunal støtte, går rett inn i denne utfordringen. Her er samarbeidet med kjøpesentrene og videregående skole sammen med konfirmantarbeidet et sentralt element».

Uke 37: Aremark, Øymark, Ørje, Klund, Rødenes og Rømskog sokn (Østre Borgesyssel prosti)

«Friluftsgudstjenesten i forbindelse med Flyktningemarsjen, i samarbeid med idrettslaget, er en meget god tradisjon som bør videreføres. Det ligger også vel til rette for å styrke gudstjenestefeiringen i løpet av sommersesongen når turistene, både hyttefolk og de på gjennomreise, setter sitt preg på bygdene her i området».

Uke 41: Østre Fredrikstad og Torsnes sokn (Fredrikstad domprosti)

«I Østre Fredrikstad har jazzgudstjenester, Månemesse, Mozartmesse og Kirken i grenseland-gudstjenesten bidratt til en revitalisering av gudstjenestelivet, i tråd med menighetsrådets vedtak om å være relevant gjennom å spille på lag med det omfattende kultur- og festivallivet i Gamlebyen».

Uke 47: Ski, Kråkstad, Langhus og Siggerud sokn (Nordre Follo prosti)

«Nordre Follo kommune legger FNs bærekraftsmål til grunn for den fremtidige utviklingen. Disse målene er Norge forpliktet på både lokalt og globalt. For å nå målene er mål 17 – «Styrke gjennomføringsmidler og fornye (globale) partnerskap for bærekraftig utvikling», helt sentralt. Den norske kirke vil være med å bygge slike partnerskap med alle byggende krefter her i Ski og i nye Nordre Follo kommune».

Ordinasjoner og vigslinger i 2018

Dato	Sted	Ordinand
11.februar	Sofiemyr kirke	Anne Elisabeth Lønningen vigslet til tjeneste som ungdomsdiakon i Oppegård, Nordre Follo prosti.
25.februar	Son kultur kirke	Josva Damman Kvilstad ordinert til tjeneste som barne- og ungdomsprest i soknene i Vestby kommune, Søndre Follo prosti.
2.april	Ås arbeidskirke	Ingrid Øygard ordinert til tjeneste som vikarprest i Ås og Kroer sokn, Søndre Follo prosti.
8.april	Tomter kirke	Åshild Moen Arnesen vigslet til kateket i Hobøl og Tomter sokn, Vestre Borgesyssel prosti
2.september	Østenstad kirke	Hans Aage Gravaas vigslet til tjeneste som vikarprest i Østenstad sokn, Asker og Bærum prosti, Oslo bispedømme.
30.september	Jeløy kirke	Christian Dag Nilsen ordinert til tjeneste som prostiprest i Østre Borgesyssel prosti.
7.oktober	Ingedal kirke	Helena Isebakke ordinert til tjeneste som vikarprest i Søndre Skjeberg sokn, Sarpsborg prosti.
7.oktober	Furuset kirke	Karl Ove Jeppestøl ordinert til tjeneste som sokneprest i Furuset sokn, Øvre Romerike prosti.
11.november	Lillestrøm kirke	Karine Hauge vigslet til tjeneste som diakon i Lillestrøm sokn, Nedre Romerike prosti.

Biskopens fagdager i 2018

Dato	Faggruppe	Biskopens tema
16.januar	Fagdag for undervisningsansatte	Kirke og hjem – refleksjoner om det allmenne prestedømmet i vår tid.
19., 30. januar og 1.februar	Nyttårssamling for prestene	Årgangsvin og ferskt brød.
20.april	Fagdag om kirke og kultur	Kunst og kultur i kirkens samfunnsengasjement.
19.september	Pastoraldag	Gudstjeneste som kommunikasjon.
14.november	Fagdag for diakoner	Mer himmel på jord: Bærekraftmålene og lokalkirkens diakoni.
30.november	Fagdag for arbeidsveiledere	ABV – arbeidsgiveri og tilsyn.

Biskopens deltagelse på utvalgte arrangementer i 2018

Gudstjenester (i tillegg til visitasgudstjenester)	
4.februar	HEKTA-gudstjeneste, Lillehammer
7.mars	Fastesamling, Ski nye kirke
1.april	Påskedagsgudstjeneste, Fredrikstad domkirke
6.mai	Preken på gudstjeneste i Fredrikstad frikirke
10.mai	Gudstjeneste på Kristi himmelfartsdag, Tosebygda, Trøgstad
17.juni	Avskjedsgudstjeneste med prost Trond Tveit Selvik, Moss kirke
29.juli	Olsokgudstjeneste, Sarpsborg
9.september	Friluftsgudstjeneste, Flyktingemarsjen, Rømskog
21.oktober	Diakonimesse ifbm Hovlandfestivalen, Glemmen kirke
28.oktober	Pilegrimsmesse ifbm Hovlandfestivalen, Fredrikstad domkirke
11.november	Avskjedsgudstjeneste med prost Bjarne Olaf Weider, Jessheim kirke
24.desember	Julaftensgudstjenester, Fredrikstad domkirke

Biskopens rådslag/konsultasjoner	
15.november	Konsultasjon om Borgleden
Andre arrangementer i bispedømmet	
9.mars	Bibeltime og deltakelse på Borg ungdomstinget, Tjøme
17.mars	Ledersamling for Den norske kirke i Borg
17.mai	Festtale, Heia bedehus, Rakkestad
29.mai	Samling pensjonister, med preken og kåseri.
22.april	Konferansier, Mozartfestivalens avslutningskonsert, Fredrikstad
26.juni	Sommerfest, Borg ungdomsråd
28.juli	Åpning Borgleden, Borgarsyssel museum, Sarpsborg
24.oktober	Stiftelsesmøte Samarbeidsforum for barne- og ungdomsorganisasjoner i Borg (SBU-Borg)
1.november	Debatt om bibelbruk, Litteraturhuset i Fredrikstad
15.november	Medarbeiderfest, Eidsberg
16.november	Samling for nytilsatte prester, bispegården
27.november	Kortvisitas i Vestby kommune
6.desember	Åpning julekonserten «Rom i herberget», Mysen kirke
7.desember	Avslutningsmarkering for Fylkesmannen i Østfold, Moss
Høsten 2018	Ni prostivise samlinger i forbindelse med valg og strategi. Foredrag med tema: «Mer himmel på jord».
Arrangementer nasjonalt	
31.januar	Avskjedsmarkering, Frank Grimstad
28.mai	Bibelselskapets representantskapsmøte, Oslo
10.juni	Gudstjenestene på Litteraturfestivalen Reine ord, Reine i Lofoten
18.-20.juni	VTVT, Granavollen
1.august	Innledning, seminar «When Labour Can Kill», Olavsfestdagene Trondheim
14.-15. august	Arendalsuka, deltakelse i to panelsamtaler.
22.-23.september	Bispeinnsettelse, Tunsberg
11.november	Paneldeltaker, UD's nasjonal konferanse for tros- og livssynsfrihet, Oslo
Arrangementer internasjonalt	
9.-14.januar	Bispevigling, ELCJHL, Jerusalem
21.januar	Presteordinasjoner, Gøteborg domkirke
10.mars	Mottakelse ny biskop, Gøteborg
18.-26.mars	Lederutvikling KA, Anafora, Egypt
1.-6.juni	Delegat, KEK generalforsamling, Serbia
16.juni	Volvo Ocean Race, Gøteborg
28.-29.september	Bokmessen, Gøteborg
6.-9.november	Økumenisk biskopkonferanse, Sigtuna, Sverige
7.-10.desember	Religions for Peace, Abu Dhabi
Utvalgte kronikker og artikler	
«Frykt ikke» (påsekronikk)	
«Den norske kirke som folkekirke står fortsatt støtt» (kronikk, april)	
«Pinsens visjon for menneskeheten» (pinsekronikk)	
«Kirkens samfunnsengasjement: Manglende kompetanse? (debattinnlegg)	
«Kirken gir førstehjelp ved sorg» (allehelgenkronikk)	
«Økt økonomisk ulikhet – et sentralt bibelsk verdispørsmål» (rettferdskonferansen, oktober)	
«Lyset skinner i mørket» (julekronikk)	
Utvalgte foredrag	

24.januar	“Diakonia – the ministry to and with the excluded”	EELC Clergy Conference, Nelijärve, Estland
7.juni	«Sammen i ledelse»	Borg arbeidsgiverforum
4.okober	«Perspektiver på Den norske kirke i årene fremover»	Teologisk Salong, TF
23.oktober	Deltaker, samtale om kirke og kultur	Jeløy kirke
29.oktober	«Ordinasjonsløfte og arbeidsmiljøloven»	Hovedverneombudskonferanse, Borg bispegård

3.E Nærmere omtale av virkemiddelbruken

Virkemidlene Borg Bispedømmeråd benytter i arbeid og styring er Visitas, Personalforvaltning, Tilskuddsforvaltning, Kurs og veiledning, Kommunikasjon og Samarbeidsprosjekter.

3.E.1 Visitaser

Visitasesnes formål er å støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og gjøre kirkens nærvær synlig i lokalsamfunnet. Visitasene er forankret i visitasreglement for Den norske kirke. I Borg bispedømme er det utarbeidet en visitasveiledning for menighetene til bruk i forberedelsene. Borg er oppdelt i 51 visitasområder og biskopen gjennomfører 5-7 visitaser i året, normalt fra tirsdag til fredag, samt søndag.

Resultater: Borg bispedømmeråd vurderer at visitasene i 2018 ble gjennomført i henhold til visitasinstituttets intensjon. Evalueringene som er gjennomført på prostenes visitasoppfølgende møter ½ år etter gjennomført visitas viser gode resultater. I hver visitas utvikles en visitasinnberetning og et visitasforedrag som gir en oversikt over og vurdering av situasjonen i lokalkirken. Visitasene er vesentlig for resultatoppgåelse på hovedmålene. I tillegg vil Borg biskop og bispedømmeråd trekke fram følgende eksempler på bidrag til resultater av visitasene:

- Stimulert til endring av ungdomsgudstjenestene i Sarpsborg/Tune/Greåker/Soli/Holleby, med større involvering, forbedret tverrfaglig arbeid, bredere tilbud og bedre oppslutning (høsten 2017-våren 2018)
- Flere kommuner har som følge av visitaser implementert og kvalitetssikret rutiner for tros- og livssynsutøvelse for de som mottar kommunale helse- og omsorgstjenester.
- Gjennom visitasene oppfordrer biskopen alle sokn om å bli Inkluderende menighet, og gjennomføre og systematisere tiltak som kreves for å bli godkjent som dette.

Vurdering av ressursbruk: Ved Borg bispedømmeråd er det kirkefagsjef som håndterer visitaskalender, planlegging, gjennomføring og skriver utkast til visitasforedrag. Til hver visitas går det med ca. 10 virkedager. Biskopen gjennomfører visitasen og bruker et timetall tilsvarende 8 virkedager. Prostene bruker mellom 7 og 11 virkedager. I tillegg legges det ned et omfattende arbeid lokalt med rapport og forberedelser. Totalt sett brukes det 4 månedersverk av bispedømmerådets budsjett på visitaser. Dette mener vi er effektiv ressursbruk vurdert opp mot resultatene.

3.E.2 Kurs, fagdager og veiledning

Kurs og rådgivningsfunksjonen til sekretariatet og biskop er et viktig virkemiddel. Biskopens tilsynsansvar omfatter å «rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning».

Sekretariatet utfører et betydelig veiledningsarbeid overfor proster, kirkeverger, menigheter og øvrige ansatte i Den norske kirke i Borg, både via telefon, epost og i direkte møter og samlinger.

Resultater: Det har vært en liten reduksjon i antall kurs og samlinger i 2018, samlingene har i større grad vært avholdt regionalt/lokalt og har hatt flere deltakere enn i 2017. Det har vært avholdt 13 fagdager og samlinger i biskopens regi med til sammen 430 deltakere, blant annet to rådslag. For prestene er det avholdt tre regionale samlinger i januar, samt pastoraldag i september. Det har vært avholdt 14 andre kurs og kompetansehevende tiltak innenfor trosopplæring, kommunikasjon, kultur, inkludering, diakoni med til sammen 415 deltagere. På ledersamlingen i mars deltok 110 ledere i råd og menigheter.

Evalueringer er gjennomført på 90 % av kursene/fagdage. Evalueringene er gjennomgående gode. Omlag 80 % av deltagerne synes kurset/fagdagen har vært nyttig.

Ressursbruk: Totalt er ressursbruken på samme nivå i 2018 som 2017. Biskopens fagdager medfører om lag 55 dagsverk. Øvrige kurs og kompetansetiltak om lag 80 dagsverk. Kostnadene knyttet til gjennomføring er minimale, men på arrangementene i bispegården brukes det merkantile funksjoner i vertskapsarbeidet om lag 15 dagsverk. Veiledning og rådgiving krever betydelig ressurser, et anslag er at om lag 30 % av ansattes tid går med til ekstern rådgiving.

Vurdering av ressursbruken: Kurs og fagdager vurderes som effektiv i kompetanse-, relasjons- og kulturutvikling. Nærvær av ledere på kurs og fagdager vurderes også som effektiv ressursbruk. Gitt reduksjon i administrasjonsmidler er det krevende å finne et godt balansepunkt mellom funksjon som kompetansesenter og funksjon som forvaltningsorgan. Vi har lyktes med å effektiviseres veiledningen ved å dele erfaringer på nettsiden både på kommunikasjon, menighetsutvikling, pilgrim og inkluderende menighet. Dette arbeidet ble forsterket med videokurs i 2018, med deltakere fra administrasjonen og flere av prostiene.

3.E.3 Personalforvaltning

Biskopen leder prestatjenesten i bispedømmet og treffer samtlige prester 2 ganger i året. Under vitasjer gjennomføres det tilsynssamtale med samtlige prester og vigslede medarbeidere. Biskopens ledelse skjer primært gjennom prostene, og Borg biskop har derfor prioritert denne relasjonen. Borg biskop har årlige medarbeidersamtaler med alle proster. I tillegg til dette gjennomføres også en årlig utviklings-samtale som oppfølging av medarbeidersamtalen og en årlig samtale sammen med personalsjef om personalspørsmål.

Arbeidsveiledning er et viktig virkemiddel for kvalitetssikring av tjenesten, og Borg bispedømme har lang tradisjon for å prioritere dette arbeidet. Etter- og videreutdanning er et viktig element i personalforvaltningen. Borg biskop og bispedømmeråd tilbyr også åndelig veiledning og retrett til medarbeidere. En arbeidsgruppe er nedsatt for å utvikle dette tilbudet.

Resultater: I 2018 var det i Borg bispedømme 7 heldags prostemøter, samt en lederutviklingssamling på to døgn. Arbeidsveiledning: 81 prester deltok i 2018 i kontinuerlig gruppeveiledning, som er gjort obligatorisk fra alle ansatt de fire siste årene. ABV er et viktig verktøy i personalforvaltningen, og 21 grupper er i drift i tillegg til at individuell ABV benyttes ved behov. Arbeidsplassundersøkelsen for prestene i 2018 viser en svak oppgang fra 2017. **Ressursbruk:** Det er om lag to årsverk knyttet til personalforvaltningen i tillegg til biskopens og stiftsdirektørens tid. Bispedømmet har 9 proster.

Vurdering av ressursbruk: Personalforvaltningen vurderes som svært effektiv i Borg bispedømme. Samspillet mellom biskop/bispedømmeadministrasjon og prost vurderes som svært godt. Det er signalisert ønske om styrket administrativ hjelp til prosten og noe økning i administrasjonen knyttet til personalrådgiver med bakgrunn i stort arbeidspress. Dette vil bli vurdert i forbindelse med en gjennomgang av oppgavefordelingen etter gjennomføring av effektiviseringsprosessen i Den norske kirke.

3.E.4 Kommunikasjon

Borg BDR har prioritert kommunikasjon som virkemiddel. Det er ansatt en kommunikasjonsrådgiver i 50% stilling.

Resultater: Kommunikasjon har vært brukt aktivt i arbeidet med jubileumsforberedelser, medlemsundersøkelse og kirkevalg i 2018.. Det er krevende å bidra til utvikling i det lokale kommunikasjonsarbeidet da kommunikasjonsansvaret ikke ligger på en person, men deles av flere, ofte med dårlig kapasitet til kommunikasjonsarbeidet. Derfor har mye av arbeidet i 2018 fokusert på å heve bevissthet av behov og nødvendighet av større samordning og felles kampanjer for å øke oppslutning og synlighet i kirken. I de nye fellesrådene som følge av kommunesammenslåingene er det et håp at det settes av dedikerte kommunikasjonsressurser. Kommunikasjon har også vært viktig i arbeidet med å utvikle samhandling på tvers av nivåer og organisasjoner. Borg bulletin er organet for internkommunikasjon i Borg BDR, det er utgitt 10 ganger i 2018. Resultatene for nettside, Facebook og lokalaviser er beskrevet under resultatmål 3.b i punkt 3.2.3.

Ressursbruk: Lønn til 50 % kommunikasjonsrådgiver samt midler til trosopplæring.

Vurdering av ressursbruk: Ressursbruken vurderes som svært effektiv. Ut fra behovene og utfordringene er ressursbehovet større enn et halvt årsverk.

3.E.5 Tilskuddsforvaltning – budsjettgruppe 1B

Det vises til omtale i kap. VI, samt til resultatmål med vurderinger for diakoni, kirkemusikk, katekese og trosopplæring i kap. III. Tilskuddsforvaltningen er håndtert i.h.t. Økonomiregelverket for rettssubjektet Den norske kirke, Kirkerådets tildelingsbrev, vedtak i Kirkerådet og i Borg bispedømmeråd, samt etter de standarder som gjelder for de ulike tilskuddsmidlene.

3.4.6 Samarbeid og alliansebygging

Siden midler til drift og utvikling er begrenset, er samarbeid med andre organer og organisasjoner en viktig strategi og et effektivt virkemiddel i Borg bispedømmeråds arbeid.

Resultater:

Samarbeidet med Borg kirkevergelag har resultert i et systematisk strategisk arbeid gjennom hele året. Dette har ført til tverrfaglig ABV, en vellykket årskonferanse Borg arbeidsgiverforum, og en felles oppfølging av strategiplan for Den norske kirke i Borg. Gjennom samarbeidet med organisasjonene i Samarbeid Menighet og Misjon (SMM) mobiliseres menighetene til globalt engasjement. For å styrke inkluderingen av religiøse minoriteter og særlig den muslimske befolkningen, besluttet bispedømmerådet i 2013 å starte prosessen med å etablere et Dialogsenter lokalisert i Sarpsborg. I 2015 ble Dialogforum Østfold etablert som en forening av menigheter, moskeer og Kirkens Bymisjon. Dialogsamarbeidet er utvidet i 2017 til Moss, Sørumsund og Askim.

I 2018 er vennskapsavtalen med Gøteborg stift videreutviklet. Formålet med samarbeidet er faglig utveksling og samarbeid på utvalgte områder. Det har vært flere felles møter, personell på ulike nivåer har deltatt på ulike samlinger i hvert stift/bispedømme og vi bidrar med faglig kompetanse til hverandre. Arbeidet med å videreutvikle pilegrimsleden i Borg gjøres i samarbeid med Sarpsborg kommune, og Østfold og Akershus fylkeskommuner. I 2018 i pilegrimsprest i 20 % stilling i Sarpsborg blitt videreført. I oktober 2018 arrangerte Borg bispedømme pilegrimsreisen «I de vise menns fotspor» til Jordan og Det hellige land som en oppfølging av vår vennskapsavtale med ELCJHL. Turen hadde 15 deltakere, hovedsakelig prester.

Vurdering av ressursbruk: Ressursbruken til samarbeid og alliansebygging har gjort det mulig å gjøre mer enn det vi ellers hadde fått til. Samarbeid vurderes som et effektivt og strategisk viktig virkemiddel. Samarbeid vurderes også som et viktig forebyggende virkemiddel for å unngå framtidige konflikter, særlig gjelder dette i spørsmålet om kirkeordning.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

4.A.1 HMS/arbeidsmiljø

Borg bispedømmeråd har IA-avtale og arbeidet gjennomføres i henhold til inngått avtale.

	Prosent	1-3 d.	4-16 d.	16d.-8u.	>8u.
Prester – Menn - Borg	3,19	0,27	0,59	0,64	1,69
DNK	4,19	0,31	0,82	1,04	2,09
Prester – Kvinner - Borg	12,49	0,61	2,21	4,14	5,54
DNK	8,06	0,52	1,42	2,33	3,79
Prester – Totalt - Borg	6,27	0,38	1,13	1,8	2,96
DNK	5,5	0,38	1,01	1,46	2,65
Adm. – Menn - Borg	5,09	0,50	1,18	2,17	1,24
DNK	3,81	0,44	0,92	0,67	1,77
Adm. – Kvinner - Borg	3,8	1,64	0,97	1,19	0,00
DNK	6,06	0,91	1,29	2,10	1,76
Adm. – Totalt – Borg	4,51	1,02	1,08	1,73	0,68
DNK	5,01	0,69	1,12	1,44	1,76
Alle – Menn - Borg	3,34	0,29	0,64	0,76	1,65
DNK	4,19	0,33	0,83	0,99	2,05
Alle – Kvinner - Borg	11,38	0,74	2,05	3,76	4,83
DNK	7,52	0,62	1,39	2,27	3,24
Alle – Totalt - Borg	6,10	0,44	1,12	1,79	2,74
DNK	5,41	0,44	1,03	1,46	2,48

Kilde: Lønns- og personalsystemet Aditro

Det samlede sykefravær i Borg bispedømme 2018 er på 4,5 % for administrasjonen (opp fra 3,4 % i 2017) og 6,3 % for presteskaper (opp fra 4,2 % i 2017). Administrasjonen ligger under landsgjennomsnittet, mens presteskaper ligger godt over. Blant kvinnene i presteskaper er

sykefraværet på 12,49%. Dette er en dobling fra 2017 og betydelig over landsgjennomsnittet på 8% for samme gruppe. I 2018 har nær halvparten av kvinnelige ansatte vært sykemeldt utover arbeidsgiverperioden (26 personer). Av årsakene utgjør graviditet 20%, somatisk sykdom og kroniske diagnoser 50%, annet 30%.

Prostene har tett oppfølging av sykemeldte og bruker aktivt tilretteleggingstiltak for at ansatte skal få utnyttet sin restarbeidsevne.

Det er langtidsfraværet over 8 uker som øker mest for presteskapet, mens sykefravær i intervallet 2-8 uker som øker mest i administrasjonen.

Borg BDR følger denne situasjonen svært nøye. Sykefraværet er tematisert på møtene i RAMU. Slik vi er kjent med og vurderer dette, skyldes bare en liten del av det samlede sykefravær arbeidsrelaterte sykemeldinger.

	2018	2017	2016
<i>Gjennomsnitt score - trivsel på arbeidsplassen</i>	4,9	4,8	4,7

I samarbeid med vernetjenesten ble det gjennomført egen Arbeidsplassundersøkelse også for 2018. Denne ble gjennomgått og drøftet på eget RAMU møte i desember 2018. Undersøkelsen viste at når vi regner ut et gjennomsnitt for de indikatorer som handler om trivsel på arbeidsplassen, er samlet vurdering (på en skala fra 1-6) på 4,9 - en økning fra 2017 med 0,1 prosentpoeng. Dette deres som svært positivt særlig sett ift til at 2018 var tredje året med stor vakansestyling. Særlig relasjonen til prostene scorer høyt og er en god indikator på godt arbeidsmiljø og god ledelse av prestedtjenesten.

At presteskapet i økende grad opplever forutsigbar fritid og at de får tatt ut merarbeid og fritid, anses også positivt. Ny arbeidstidsordning har medvirket til dette.

Noe mer bekymringsfullt er tilbakemeldingene mht. det psykososiale arbeidsmiljø – særlig at antall prester som melder om trakassering på arbeidsplassen øker fra 3 til 6 ansatte i 2018. Selv om hvert tilfelle er ett tilfelle for mye, anses utfordringene håndterbart og blir fulgt opp av prostene i den grad arbeidstaker via vernetjenesten ønsker dette.

Miljø

Borg bispedømmekontor ble resertifisert som Miljøfyrtårn i mars 2017. Se miljøfyrtårn.no for miljørapport 2017. Miljørapport 2018 er ikke klar.

Diverse HMS-rutiner

I løpet av 2018 er følgende rutiner fra nasjonalt arbeidsmiljøutvalg behandlet i regionalt arbeidsmiljøutvalg og gjort kjent blant proster, prester og verneombud i Borg bispedømme:

- Rutine for varsling
- Rutine for melding av avvik
- Rutine for å forebygge, avdekke og rette opp konflikter og uheldige psykososiale forhold

4.B. Likestilling

Av ledere ved administrasjonen er det en kvinneandel på 25%. Ledergruppen består av 4 personer. (biskop ikke medregnet). Dette er under landsgjennomsnittet på 40%.

Blant presteskapet er kvinneandelen blant lederne (biskop og proster) på 33%, noe som er helt på landsgjennomsnittet.

Borg bispedømmeråd har en bevisst holdning til å rekruttere flere kvinner til lederstillinger.

Se kap. 3 B 4 for mer om kjønnsbalanse og likestilling i presteskapet.

4.C Vurdering av mislighetsrisiko

Borg bispedømmeråd legger i sitt arbeid til grunn Økonomiregelverket for rettssubjektet Den norske kirke, sist endret av Kirkerådet 6. des. 2018. I påvente av felles internkontrollsystem for rDnk er tidligere vurderinger videreført og det er i 2018 ikke gjennomført særskilte og dokumenterte risikovurderinger mht. regelverkets § 24 pkt. g. Tidligere risiko- og vesentlighetsvurderinger har konkludert med akseptabelt nivå.

Borg bispedømmeråd har på sine nettsider system for «Varsling om kritikkverdige forhold», inkl. rutiner og ressursmaterieil.

Som en støtte for ansatte vedtok Borg bispedømmeråd i 2017 «Retningslinjer for bruk av digitale og sosiale medier i tjenesten» Disse er gjort kjent i ulike kanaler og ligger tilgjengelig på Borgs nettsider.

V. Vurdering av framtidsutsikter

En kirke for alle. Erfaringene fra visitasene viser at lokalsamfunnene fortsatt opplever at Den norske kirke favner store deler av befolkningen og at Dnk har et betydelig samfunnsoppdrag, det blir viktig å utvikle kirkens samfunnsoppdrag parallelt med utvikling av menigheten. I stadig flere kommuner anerkjennes kirkens rolle som «lim» i mangfoldige lokalsamfunn under stor utvikling. Det forventes at de økonomiske rammene for stat og kommune og befolkningen generelt blir strammere, samtidig som ulikhetene øker og må forventes å bli mer synlig i årene som kommer. Selv om alle partier i styringsposisjon nasjonalt og lokalt er opptatt av å hindre at noen sakter akterut, er det nødvendig å overvåke hvordan særlig utsatte grupper blir tilgodesett i årene i næringslivet og offentlige budsjetter i årene fremover. Det blir en stor utfordring for kirken i Borg å være en kirke for alle slik at kirkens gudstjenestefeiring og andre tiltak blir steder for inkludering og livskraft. Det må rettes et særlig fokus på å utvikle lokalkirken og profilere dens mange arenaer som inkluderende og kostnadsfrie tiltak, det gjelder ikke minst gudstjenestelivet, barne- og ungdomsarbeid og trosopplæringens mange tilbud. Vi ser at det er nødvendig å ha fokus på gudstjenesten som kommunikasjon. Vi ser også at endringer i folks helge-vaner og medievaner betyr at vi må tenke nytt for å nå ut med søndagens gudstjenester og kirkens budskap generelt. Endrede økonomiske rammebetingelser og sviktende rekruttering til prestetjenesten er faktorer som kan bidra til lavere gudstjenestefrekvens og utfordre kirkens oppdrag med å være kirke for alle. Det vil kanskje være behov for å tenke nytt om lekmannsforkynnelse og innsamling av midler for å opprettholde aktivitetsnivået. Vi ser at det er behov for å bruke kommunikasjon som virkemiddel mer aktivt framover. Kirken fram mot 2030 er nødt til å utvikle et effektivt apparat og en kultur som bidrar til at kirken kan kommunisere profesjonelt og effektivt gjennom hele verdikjeden og ut til medlemmene. *Førstehjelp ved sorg* og *Du er ikke alene* er eksempler på tiltak som har en effektiv arbeidsdeling og en potensielt stor rekkevidde for påvirkning og gjennomslag hos medlemmene. Dette krever en stram organisering både av menneskelige ressurser og organisatoriske ressurser som f.eks undersøkelser. Også konkrete prosjekter med stor symbolverdi som for eksempel Håpets katedral.

Viktig betydning for barn og unge. Det har i 2018 blitt enda klarere at alt for mange ungdommer sliter med et stort forventningspress og derav følgende psykiske lidelser. Mye tyder på at de er symptombærere for en mørk side i vår kultur som det blir stadig viktigere å adressere for alle samfunnsaktører. Rapporter fra flere menigheter indikerer at særlig ungdommene i økende grad erfarer kirken som et inkluderende og trygt sted. Det betyr også at kirken må utvikle gode og meningsfulle handlingsalternativer for mennesker som av ulike grunner er ute av arbeidslivet, enten det skyldes sykdom eller alder. Trosopplæringsreformen er et svært sentralt virkemiddel Den norske kirke har for å utvikle arenaer for barn og unge med deres foresatte der bekreftelse av alles menneskeverd og akseptering er den sentrale normsetter. Selv om mange menigheter jobber godt med reformen og langt på vei lykkes med å være folkekirke for alle dømte barn og unge, er det bekymringsfullt at vi i det store og hele ikke når de oppslutningstall som var forventet på de utvalgte, nasjonale breddetiltakene. Dette til tross for at 29.000 barn og unge deltok på et trosopplæringstiltak i 2018 i Borg. Det er også en utfordring knyttet til kontinuitet i arbeidet når det oppstår vakanser og ulikt fravær i de lokale stabene og ved betydelig vakansestyling i prestetjenesten grunnet krevende økonomi. Vi må finne mer effektive tiltak for å øke oppslutningen om trosopplæringen og vi må økt fokus på skole-kirke samarbeidet.

Kirken som teologisk, etisk og menneskerettslig aktør

FN har definert 17 bærekraftsmål som er verden felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. FNs bærekraftsmål angår kirkens virksomhet fram mot 2030 på flere plan. Flere og flere kommuner legger bærekraftmålene til grunn for sine planer og særlig kirkens diakoni må koble seg tettere opp mot disse og vise hvordan kirken kan bidra til å realisere målene. Verdigrunnlaget som ligger til grunn for bærekraftmålene må om og om igjen forkynnes og forankres fra kirken i Borgs side, i fryktens og økosorgens tidsalder er det fort andre verdier som ligger til grunn for menneskers handlinger. I bioteknologiens tidsalder står menneskeheten overfor store etiske dilemmaer. Forskere peker på at vi framover mot 2030 vil gjennomleve 16 «Gutenberg-øyeblikk» for menneskeheten på samme tid. For eksempel vil bioscanning, bioteknologi, megadata og kunstig intelligens utfordre våre samtaler om fremtiden betydelig. Både prester og andre ansatte i Borg vil ha stor påvirkning for hvordan mennesker samtaler og forholder seg til disse dilemmaene. Krisene som fører til at mennesker drives på flukt og også kommer til Norge, må i globaliseringen og kommunikasjonsrevolusjonens tidsalder forventes å øke i årene fremover. Kirkens hovedoppgave i Borg er å intensivere sitt arbeid i hvert eneste lokalsamfunn for å sikre gjestfrihet og inkludering av dem som får anerkjent sitt beskyttelsesbehov og dermed får opphold i Norge. I tillegg må forkynnelse og undervisning legge stor vekt på å styrke inkluderende holdninger og handlinger hos kirkegjengere og andre i lokalsamfunnet. Den norske kirke er lokalsamfunnets sentrale religiøse aktør og har derfor et særlig ansvar for å sikre at mennesker med annen tro blir inkludert på en god måte og at kristne fra andre kirkesamfunn finner gode fellesskap. Økt bruk av kirkene til «innvandrermenigheter» vil måtte prioriteres, erfaringene så langt er gode der det skjer. Vi ser også et sterkt økende behov for lokalkirken å engasjere seg overfor asylmottakene og bosatte flyktninger.

Utvikling av framtidens folkekirke.

Region- og kommunereformen vil ha konsekvenser for den fremtidige kirkelig inndelingen. Bispedømmerådet vurderer nå endringer i prostirensere slik at den kirkelig virksomhet kan være bedre tilpasset de nye mulighetene og utfordringene som denne reformen fører til. Prosessen med overgangen fra statskirke til grunnlovsfestet folkekirke gjør at en lang rekke spenninger i Den norske kirke kommer til overflaten og må håndteres av kirkens organer på alle nivåer. Det blir svært viktig for Den norske kirke i Borg å fortsette arbeidet med å gi ulike grupperinger rom nok til å utvikle sine særpreg innenfor en felles retning og identitet i et forsonet mangfold, bundet sammen av evangeliets forkynnelse og forvaltningen av sakramentene. Virksomhetsoverdragelsen er gjennomført og det nye rettssubjektet er i drift. Det har vært gjort et stort arbeid som også har gitt oss erfaringer fra prosessene rundt omstillingsarbeidet, disse må danne grunnlag for det videre arbeidet. Det gjenstår et arbeid med organisasjonsutvikling, samordning og kvalitetssikring mellom Kirkerådet og bispedømmerådene med tanke på best mulig ressursutnyttelse og resultatoppnåelse. Vi ser stadig tydeligere at vi bør søke samarbeid med bispedømmer som har de samme utfordringene som oss både på dåp, trosopplæring og generell mobilisering av medlemmene. Det blir en hovedutfordring i en tid med nødvendig fokus på kirkeordningsspørsmål å gi rom og energi til å utvikle Den norske kirke i Borg som en raus folkekirke som gir mennesker livshjelp, livsmestring og livstolkning for alle medlemmer og hele lokalsamfunnet. Menighetsutvikling i samarbeid med lokalsamfunn og medlemmer blir avgjørende. Et annet virkemiddel for å styrke samhandling, relevans og engasjement i Den norske kirke i Borg, er den strategiplanen som bispedømmerådet reviderer nå for perioden 2019-2023. Det er grunn til å tro at dette er et tjenlig redskap for å legge til rette for gode

utviklingsprosesser i møte med fremtiden. Vi ser at interessen for bruk av statistikk i utvikling og styring øker, det betyr at stadig flere bruker tid på interne prosesser i en tid med store endringer og behov for kulturendring.

Vi står fortsatt overfor en rekke utfordringer når det gjelder **rekruttering** av medarbeidere i de ulike kirkelige tjenestene. Samtidig er også den langt mer fleksible kulturen blant de nye generasjoner arbeidstakere en stor mulighet fordi vi kan rekruttere medarbeidere i alle livsfaser. Forutsetningen er at vi får en struktur i den fremtidige kirkeordningen som styrker samhandling og rolleklarhet og der organisasjonskulturen er tilpasset kunnskapsmedarbeideres forventning til handlingsrom og faglig og personlig oppfølging. Vi ser vi at det vil bli en utfordring når alle bispedømmene skal rekruttere fra en stadig mindre søkermasse. Borg vil profilere de fortrinn og kvaliteter som særpreger vårt bispedømme.

VI. Årsregnskap

6.1 Ledelseskommmentar årsregnskapet 2018

Innledning

Borg biskop og bispedømmeråd mottok i 2018 en samlet tildeling på kr 182.855.000,- fra Kirkerådet. Tildelingen er del av Kulturdepartementets bevilgning til rettssubjektet Den norske kirke.

Bevilgningen skal støtte opp under Den norske kirke i samsvar med Grunnloven § 16 og følgende mål er utledet for bevilgningen:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.»

Dette er søkt ivaretatt ved prestenes tilstedeværelse i alle lokalsamfunn i Borg, samt i fengslene og på Gardermoen lufthavn. I Borg var det i 2018 mer enn 579.000 gudstjenestedeltagere, 74.594 deltagere på skolegudstjenester, over 1350 konsert- og kulturarrangement med rundt 167.000 deltagere. På trosopplæringstiltakene deltok til sammen ca. 29.000 barn og unge og hele 11.900 frivillige bidro i 2018 til måloppnåelsen for Den norske kirke i Borg bispedømme.

Vurdering av vesentlige forhold

I den samlede tildelingen på kr 182.855.000,-, er inkludert kr 1.000.000,- i særskilt tildeling til fengselspresttjeneste, dekning av utgifter for frikjøp av nasjonal leder og nestleder i Den norske kirkes presteforening med 993.000,-, samt kr 3.847.000,- i mindreforbruk overført fra 2017.

Borg bispedømmeråd har opprettet 143 årsverk prestetjeneste, inkl. biskop og 8,5 årsverk spesialprestetjeneste (hvorav 1 ny fengselspreststilling i 2018). Frikjøp for nasjonale verv i presteforeningen kommer i tillegg. I tildelingen for 2018 manglet Borg kr 6,4 mill. for å bemanne disse 143 stillingene. Dette ble løst ved å benytte mindreforbruket fra 2017 på kr 3,5 mill. (gr.1A), kombinert med vakansestyling tilsvarende kr 2,9 mill. Borg er også blant de bispedømmerådene som benytter lavest andel til administrative stillinger. Det er ved utgangen av 2018 et regnskapsført mindreforbruk samlet for administrasjon og prestetjenesten på kr 2.778.000,-. Mindreforbruket skyldes høye NAV-refusjoner og vakanser i forbindelse med skifte i stillinger. Totalt var 41 prestestillinger berørt av sykefravær utover arbeidsgiverperioden (16 dager) og/eller foreldrepermisjon, videre var 24 stillinger berørt av utskiftning/vakanse. Det legges for 2019 et budsjett i balanse hvor mindreforbruket inngår. For trosopplæringsmidlene er det ved utgangen av 2018 et mindreforbruk på kr 1.215.000,-, dette hovedsakelig pga. avregning av ubenyttede midler fra 5 fellesråd.

Fredrikstad, 8.03.2019

Karin Elin Berg
leder
Borg bispedømmeråd

Per Johan Bjerkeli
stiftsdirektør

6.2 Regnskapsrapportering Borg bispedømmeråd

Budsjettgruppe 1A

Borg bispedømmeråds samlede tildeling til prestetjenesten og bispedømmeadministrasjonen (gruppe 1A) utgjorde i 2018 kr 128 273 000,-. Tatt i betraktning overføring av et mindreforbruk fra 2017 på kr 3 467 000,- og at mindreforbruket var redusert til kr 2 778 000,- ved utgangen av 2018, ble det brukt kr 690.000,-, eller ca. 1 årsverk, mer enn 2018-tildelingen isolert gav rom for.

Mindreforbruket ved utgangen av 2018 utgjør 2,2% av den samlede tildeling for 2018 (ink. mindreforbruket fra 2017). Planlagte vakanser i administrasjonene, vakanser i prestskapet i forbindelse med skifte i stillinger, og økte NAV-refusjoner har bidratt til at mindreforbruket i løpet av 2018 ikke er redusert ytterligere. Sykepengerefusjoner har økt med kr 322.340,- fra kr 2.919.698,- i 2017 til kr 3.242.038,- i 2018. Fødselspenger har økt med 102.176,- fra 549.644,- i 2017 til 651.820,- i 2018.

TALL I 1000

1A - Driftsregnskapet	2018		
	Regnskap	Budsjett	Avvik
Inntekter (kontoklasse 3)	-1 373	-205	1 168
Tilskudd til eksterne (kontoklasse 4)	8	-	-8
Lønn (kontoklasse 5)	114 973	118 538	3 565
Drift (kontoklasse 6, 7, 8)	11 887	9 940	-1 947
Sum budsjettgruppe 1A	125 495	128 273	2 778

Budsjettgruppe 1B og andre tilskudd

Tilskudd til trosopplæring utgjorde i 2018 kr 39.467.000,-, i beløpet er inkludert kr 200.000,- til utviklingsprosjekt og kr 380.000,- i overført mindreforbruk fra 2017. Grunnet avregning av restmidler utover 5% av tildeling for 5 fellesråd, økte mindreforbruket i 2018 med ca. 725 000,-. I tillegg er noe prosjektmidler skjøvet til 2019. I samråd med Borg kirkevergelag er det utarbeidet plan for bruk av mindreforbruksmidler i 2019.

Borg bispedømmeråd yter tilskudd til 15 kateketstillinger (hvorav to halve stillinger), tilskudd med halvdelen av lønn til 17 diakonstillinger, og et tilskudd på kr 110 000,- til kirkemusikalsk virksomhet ved Fredrikstad domkirke. Fellesrådenes innrapporterte lønnskostnader viser at tildelingen i gruppe 1B til diakoni, undervisning og kirkemusikk i 2018 var kr 576 000,- for lav. Underdekningen skaper årlige utfordringer for fellesrådene.

TALL I 1000

1B, 2, 3 m.fl. - Tilskudd *	2018		
	Regnskap	Budsjett	Avvik
1B Trosopplæring	38 252	39 467	1 215
1B Diakoni/Undervisning/Kirkemusikk m.m.	14 389	14 389	-
1B Domkirke (Oslo og Nidaros)			-
Gruppe 2 (kun KR)			-
Gruppe 3 (kun KR)			-
Annet (inkl Ovf utbet til eksterne)	465	726	261
Sum budsjettgruppe 1B, 2, 3 m.fl.	53 106	54 582	1 476

Særskilt om Ovf-tilskudd

Borg bispedømmeråd har vedtatt at Ovf-tilskudd skal tildeles prosjekt som støtter opp under strategimålene:

1. Flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende felleskap
2. Flere søker dåp og deltar i trosopplæring
3. Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv

Av den total tildeling av Ovf-midler på kr 726 000,- ble kr 465 000,- utbetalt til 23 ulike prosjekt i Borg bispedømme i 2018. Mindreforbruket på kr 261 000,- er budsjettert til tiltak i.fm. Borgs 50-års jubileum i 2019. Målet for 50-års markeringene er at «flere ser og opplever hvordan kirken skaper mer himmel på jord».

TALL I 1000

Spesifikasjon av Ovf-midlene:	2018		
	Regnskap	Budsjett	Avvik
OVF			
Administrasjon			
1. Flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkl.	75		
2. Flere søker dåp og deltar i trosopplæring	10		
3. Den norske kirke er synlig i samfunnet	355		
Annet	25		
Ovf total (for rapportering til Ovf)	465	726	261

Risikovurdering økonomi

Borg bispedømmeråd benyttet tidligere COSO-modellen for virksomhetsstyring, inkl. risikovurderinger, men har etter virksomhetsoverdragelsen i 2017 avventet felles internkontrollsystem for rettssubjektet. For 2018 ser vi at følgende forhold har medført risiko:

- Sen beskjed om tildeling vanskeliggjorde strategisk bruk av budsjett som verktøy i virksomhetsstyringen i 2018.
- Høy brukerterskel i AgrandoTID og komplekst regelverk for prestenes tilleggslønn gir fare for feilutbetalinger.
- Manglende sperre/varsling mht. datoer i AditroSuiten gir fare for dobbel registrering av reiseregninger.
- Det stilles spørsmål ved at lønnslipper sendes pr e-post medfølgende de individuelle passordene.

Sluttord

I Borg bispedømme er rekrutteringssituasjon tilfredsstillende når det gjelder søkere til ledige prestestillinger, mens det for fellesrådene ofte er utfordrende å rekruttere kvalifiserte kateketer og diakoner. For Borg bispedømmeråd er de største utfordringene for videre strategisk utvikling medlemmer pr prest, som er høyt i Borg, samt manglende rådgiverkapasitet ved bispedømmeadministrasjonen. Vi ser fram til Kirkemøtets behandling av ny fordelingsnøkkel mellom bispedømmerådene.

DEN NORSKE KIRKE

Borg bispedømmeråd